

**MINISTERUL SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII
MOLDOVA**

**CABINETUL INSTRUCTIV - METODIC REPUBLICAN AL MINISTERULUI
SĂNĂTĂȚII, MUNCII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE AL REPUBLICII MOLDOVA**

CENTRUL DE EXCELENȚĂ ÎN MEDICINĂ ȘI FARMACIE „ RAISA PACALO ”

APROBAT

Directia management personal
medical al Ministerului Sănătății,
Muncii și Protecție Sociale

” 03 ” 07 2018

**CURRICULUM
STAGII DE PRACTICĂ**

**Specialitatea
91310. ÎNGRIJIREA BOLNAVULUI**

**Calificarea
ASISTENT MEDICAL**

2018

AUTORI:

Mariana Negrean, director adjunct pentru instruirea practică, grad managerial I, profesor la disciplina *Medicină internă, geriatrie cu nursing specific*, grad didactic superior

Rodica Friptu, profesor la disciplina *Dermatovenerologie cu nursing specific și Bazele științei Nursing*, grad didactic superior

Galina Creciun, profesor la disciplina *Medicină internă, geriatrie cu nursing specific*, grad didactic unu

Elena Cucieru, șef catedra *Discipline pediatrie*, profesor la disciplina *Pediatrie cu nursing specific*, grad didactic superior

Puga Vilena, profesor la discipline *Chirurgicale*, grad didactic unu

Tatiana Sulima, șef catedra *Obstetrică și ginecologie*, profesor la disciplina *Obstetrică și ginecologie cu nursing specific*, grad didactic unu

Filimon Olimpia, șef catedra *Discipline chirurgicale*, profesor la *Chirurgie cu nursing specific*, grad didactic unu

RECENZENȚI:

Sergiu MATCOVSCHII, d.h.ș.m., profesor universitar, șef Departament Medicina internă, șef Disciplina Sinteze clinice, USMF „N. Testemițanu”

Elena STEMPOVSCAIA, doctor în științe psihopedagogice, conferențiar universitar, Catedra Psihopedagogie specială. Președintele Asociației de Nursing din Republica Moldova

Ala MANOLACHE, director CEMF „Raisa Pacalo”, profesoară la discipline *Comunicare și psihologie medicală*, grad didactic superior, grad managerial superior

DISCUTAT:

la ședința comună a catedrelor *Nursing, Discipline terapeutice, Discipline chirurgicale, Discipline pediatrie, Obstetrică și ginecologie*

proces verbal nr. 10 din „04” iunie 2018

Șefi catedre

Gabriela Gurbulea, Liuba Tomulescu, Olimpia Filimon, Elena Cucieru, Tatiana Sulima

APROBAT:

La ședința Consiliului metodic

proces-verbal nr. 5

din „25” iunie 2018

COORDONAT:

Șef Cabinet Instructiv- Metodic

Republican al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecție Sociale

Diana Savca

CUPRINS

1. Preliminarii	2
2. Motivația, utilitatea stagiului de practică pentru dezvoltarea profesională	7
3. Competențe	9
3.1 Competențe calificarea Asistent medical	10
A. Competențe profesionale generale	10
B. Competențe profesionale specifice	11
4. Administrarea stagiilor de practică	12
5. Stagierea practică, anul II de studii	13
5.1. Administrarea stagiului de practică	13
5.2. Practica de inițiere în nursing	13
5.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.	13
5.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică.	14
5.2.3 Deprinderi practice obligatorii	15
6. Stagiul de practică, anul III de studii	16
6.1. Administrarea stagiului de practică	16
6.2 Stagiul practic de specialitate nr. I - <i>Îngrijirea bolnavului în staționar</i>	16
6.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.	18
6.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică	18
6.2.3 Deprinderi practice obligatorii	19
7. Stagiul de practică, anul IV de studii	19
7.1 Administrarea stagiului de practică	20
7.2 Stagiul practic de specialitate nr. II - <i>Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar</i>	20
7.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.	20
7.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică.	21
7.2.3 Deprinderi practice obligatorii	23
7.3 Stagiul practic de specialitate nr. III - <i>Asistența medicală primară cu nursing comunitar</i>	24
7.3.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.	24
7.3.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică.	25
7.3.3 Deprinderi practice obligatorii	27
8. Stagiul de practică, anul V de studii	29
8.1 Administrarea stagiului de practică	29
8.2 Practica ce precede probele de absolvire	30
8.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.	30
8.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică.	37
8.2.3 Deprinderi practice obligatorii	43
9. Sugestii metodologice	48
10. Sugestii de evaluare a stagiului de practică	48
11. Cerințe față de locurile de practică	50
12. Resursele didactice recomandate elevilor	52

1. PRELIMINARII

Contextul social. Pornind de la convingerea că viața și sănătatea omului sunt cele mai mari valori care există, iar starea de sănătate a populației este o condiție esențială pentru asigurarea progresului economic și social, preocuparea privind sănătatea publică a devenit o prioritate de bază și permanentă în politica statului.

Ameliorarea și fortificarea parametrilor de sănătate a populației pot fi realizate doar prin intermediul intervențiilor multidisciplinare și intersectoriale, necesară fiind implicarea tuturor sectoarelor sociale, ale căror politici și programe au impact asupra sănătății publice. Asigurarea securității sociale, economice, ecologice, alimentare și promovarea unui mod sănătos de viață au conturat o nouă viziune privind ocrotirea, fortificarea sănătății și reducerea discrepanțelor în termeni de sănătate dintre diferitele categorii de populație. Aceasta presupune crearea celor mai bune condiții pentru sănătate prin diminuarea factorilor de risc și realizarea acțiunilor de prevenire a bolilor pentru individ și comunitate.

Conceptul modern de îngrijire oferă asistentului medical independența profesională bazată pe decizia proprie în realizarea actului medical, în parteneriat cu medicul și alți membri ai echipei multidisciplinare. Dezvoltarea competențelor de luare a deciziilor pentru un mod sănătos de viață, sunt competențe cruciale, datorită numărului extrem de mare a populației cu patologii cronice.

Abilitățile specifice în cadrul stagerii practice trebuie formate și aplicate pentru antrenarea competențelor profesionale a viitorilor specialiști medicali în informarea medicală a populației conform vârstei, statutului social și stării de sănătate: pentru omul sănătos – menținerea sănătății, pentru omul bolnav – prevenirea complicațiilor și menținerea timp îndelungat a stării de bine.

Asistentul medical trebuie să demonstreze competențe profesionale, ce cuprind capacități de îngrijiri individualizate, orientate spre persoană în plan preventiv, curativ, reabilitativ, paliativ în staționar sau comunitate, repartizate după responsabilitățile autonomă, delegată și interdependentă.

Aceste premise au impus necesitatea formării specialiștilor medicali cu studii postsecundare nonterțiare, capabili prin acțiunile sale specifice educaționale, preventive, terapeutice și de recuperare să contribuie la promovarea și menținerea sănătății individului, familiei și colectivităților. Necesitatea modernizării procesului de formare a specialistuluimedical cu studii postsecundare nonterțiare, ajustată la reformele actuale din domeniul ocrotirii sănătății, a fost influențată de apariția și implementarea noilor acte legislative.

Procesul de instruire practică în Centru de excelență în medicină și farmacie „Raisa Pacalo” se organizează în corespundere cu documentele legislative și normative din țară, prin coordonarea și racordarea la cerințele europene, care promovează calitatea pregătirii cadrelor medicale medii.

A. Documentele principale ale politicii Statului Republica Moldova în domeniul educației și ocupării forței de muncă:

1. *Codul Educației al Republicii Moldova (promulgat prin Decretul Nr. 633, Monitorul Oficial nr.319-324, din 24.10.2014).*
2. *Strategia Educația 2020.*
3. *Strategia Sănătatea 2020.*
4. *Programul de dezvoltare a învățământului medical și farmaceutic în Republica Moldova pe anii 2011-2020 (Hotărârea Guvernului nr.1006 din 27 octombrie 2010).*

5. *Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei* (Hotărârea Guvernului nr. 97 din 01.02.2013).
6. *Strategia de dezvoltare a resurselor umane din sistemul sănătății pentru anii 2016-2025.*
7. *Noua Politică de Sănătate a Republicii Moldova pentru anii 2007-2021.*
8. *Protocoloalele Clinice Naționale.*
9. Programul Național de dezvoltare a serviciilor paliative în Republica Moldova pentru anii 2014-2018.
10. Programul Național de control al tuberculozei 2016-2020.
11. Programul Național de prevenire și control al diabetului zaharat pentru anii 2017-2021.

B. Documente europene:

1. *Cadru de calificare european – o coordonare a proceselor de la Bologna, Kopenhaga și Lisabona: Studiu de lungă durată.* Sursa: KOH (2001) 678 endg. din 21.11.2001.
2. *Directiva UE2013/55/EG a Parlamentului European și a Consiliului de recunoaștere a calificărilor profesionale.*
3. *Ghid EFN (Federația Europeană a Asociațiilor Nurselor) pentru implementarea Articolului 31 al Directivei 2005/36/EU privind recunoașterea calificărilor profesionale, modificat prin Directiva 2013/55/EU.*
4. Comisia Europeană (2001): *Noile piețe europene de forță de muncă deschise și accesibile pentru toți*, KOM (221) 116 endg., Brüssel Comisia Europeană (2002): *Instruire generală și profesională în Europa.*
5. Comisia Europeană (2005): *Pe calea spre cadru de calificare european în studii de lungă durată*, Documente de lucru a comisiei, (2005) 957 din 08.07.2005, Brüssel.
6. Comisia Europeană (2005): *Modernizarea instruirii generale și profesionale în Europa: aportul elementar asupra bunăstării și unificării sociale în Europa*, KOM (2005) 549 valabil din 10.11.2005.
7. Consiliul Europei, Comisia Europeană (2006): *Modernizarea instruirii generale și profesionale: aportul elementar asupra bunăstării și unificării sociale în Europa, raportul comun referitor la progrese în cadrul programului de lucru „Instruire generală și profesională 2010”, din Instrucțiuni Europene (EU ABL.) C 79/1 din 01.04.2006, Brüssel.*
8. *European Union Standards for nursing and midwifery: Information for Accession Countries*, Bruxell, 2009.

C. Documentele Organizației Mondiale a Sănătății în domeniul pregătirii cadrelor medicale vocaționale.

1. *Framework for Action on Interprofesional Education and Collaborative Practice.* Geneva, WHO, 2010.
2. *Health 2020 policy framework and strategy.* EUR/RC62/8. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe. Regional Commitete for Europe. Sixty-secong session. Malta, 10-13 september, 2012.
3. *WHO health for all datebase.*
4. *The Wold Health Report 2006 – Working toghether for health.* Geneva, WHO, 2006.
5. *Nursing and Midwifery Services. Strategic Directions 211-2015.* WHO/HRH/HPN/10.1. Geneva, WHO.
6. *Munich Declaration. Nurses and midwives: A Force for Health*, 2000, Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2000.

Statutul. *Curriculum-ul stagiilor de practică* este un document de tip normativ, un instrument care organizează și monitorizează evoluția eficientă a procesului de instruire practică a viitorilor asistenți medicali. În cadrul învățământului axat pe competențe, *Curriculum-ul stagiilor de practică* are ca scop de a asigura formarea la viitorii asistenți medicali a unui sistem de competențe profesionale, care vor asigura încadrarea lor fluidă în sistemul național de sănătate.

Structura *Curriculum-ului stagiilor de practică* include: preliminarii, motivația, utilitatea stagiului de practică pentru dezvoltarea profesională a competențelor profesionale specifice stagiului de practică, competențe pentru calificarea *asistentului medical*, administrarea stagiilor de practică, stagierea practică la anii I, II, III de studii, sugestii metodologice, strategii de evaluare a stagiului de practică, cerințe față de locurile de practică, resursele didactice recomandate elevilor.

Curriculum-ul stagiilor de practică este calificat ca document de tip proiectiv, care monitorizează proiectarea, organizarea, desfășurarea și evaluarea eficientă a competențelor specifice asistenților medicali în conformitate cu:

- *Cadrul Național al Calificărilor;*
- *Clasificatorul ocupațiilor din Republica Moldova (CORM 006-14);*
- *Nomenclatorul domeniilor de formare profesională al specialităților și calificărilor pentru învățământul profesional tehnic postsecundar.*

În elaborarea *Curriculum-ului stagiilor de practică* s-a ținut cont de **următoarele principii:**

- valorificarea paradigmelor educaționale moderne în corelație cu viziunea și misiunea învățământului medical postsecundar și postsecundar nonterțiar;
- asigurarea corelației cu cerințele sistemului ocrotirii sănătății;
- complementaritatea funcțională dintre tradițiile învățământului medical profesional, imperatiile modernizării și condițiile de realizare a procesului educațional;
- asigurarea continuității și coerenței între nivelurile educaționale;
- posibilitatea accederii la niveluri mai înalte ale calificării profesionale – studii farmaceutice superioare;
- corelarea etapelor funcționale ale dezvoltării curriculare: proiectare, implementare, evaluare;
- orientarea formării medicale postsecundare spre finalități, exprimate în termeni de competență;
- armonizării cu tendințele Uniunii Europene și ale Organizației Mondiale ale Sănătății de dezvoltare a învățământului medical postsecundar și postsecundar nonterțiar.

Curriculum stagiilor de practică este axat pe următoarele **funcții didactice:**

- **funcția normativă** – reprezintă actul normativ al procesului de proiectare, organizare, desfășurare și evaluare a procesului de instruire practică în contextul unei pedagogii axate pe competențe.
- **funcția axiologică** – formarea la elevi a valorilor caracteristice medicinei moderne, ca elemente ale competențelor specifice calificării.
- **funcția științifică** – presupune prezentarea structurată, logică a noțiunilor ce țin de activitatea asistentului medical, racordarea și sincronizarea conținuturilor cu Planul de învățământ la calificarea *Asistent medical*.

- **funcția metodologică** – corelarea conținuturilor cu strategiile didactice, proiectarea activităților de învățare-evaluare, dobândirea achizițiilor cognitive (capacități, abilități, competențe) și valorice (atitudini, experiență) din domeniul medicinei moderne.

- **funcția procesuală** – crearea condițiilor de formare la elevi a experiențelor de rezolvare autonomă a problemelor medico-sociale, inclusiv aplicarea strategiilor interactive și creative de prelucrare și prezentare ale informației.

- **funcția evaluativă** – asigurarea suportului pentru evaluarea competențelor specifice calificării *Asistent medical* și elaborarea instrumentelor, criteriilor de evaluare.

Beneficiarii Curriculum-ului.

Curriculum-ul stagiilor de practică este destinat:

- cadrelor didactice din colegiile de medicină din țară;
- autorilor de ghiduri metodologice;
- elevilor care își fac studiile la specialitatea *Îngrijirea bolnavilor și obstetrică*, calificarea *Asistent medical*;
- membrilor comisiilor pentru examenele de calificare;
- membrilor comisiilor de identificare, evaluare și recunoaștere a rezultatelor învățării, dobândite în contexte nonformale și informale.

2. MOTIVAȚIA, UTILITATEA STAGIULUI DE PRACTICĂ PENTRU DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ

Procesul de instruire este unul dinamic, bine structurat, organizat și sensibil la cerințele societății și practicii medicale, iar specialiștii pregătiți corespund standardelor naționale de calificare. Actuala concepție a procesului educațional în colegiu prevede nu numai acumularea de cunoștințe la specialitate, dar și formarea, dezvoltarea competențelor de îngrijire, comunicare, consiliere, abilităților creative și manageriale, care permit viitorilor asistenți medicali să se încadreze plenar în activitățile practice profesionale, în promovarea reformelor din domeniul medicinei moderne.

În formarea viitorilor *asistenți medicali* prin instruirea practică, se va pune accentul pe activitatea elevilor în instituțiile medicale de profil.

Instruirea practică, fiind o parte componentă obligatorie a programului de formare profesională inițială și orientată spre aprofundarea competențelor profesionale în domeniul de formare profesională. *Stagiile de practică* include: practica didactică, practica de inițiere în nursing, stagiul de practică de specialitate nr. I, II, III și practica ce precede probele de absolvire.

DISTRIBUIREA ORELOR DE INSTRUIRE PRACTICĂ PE SEMESTRE ȘI ANI DE STUDII

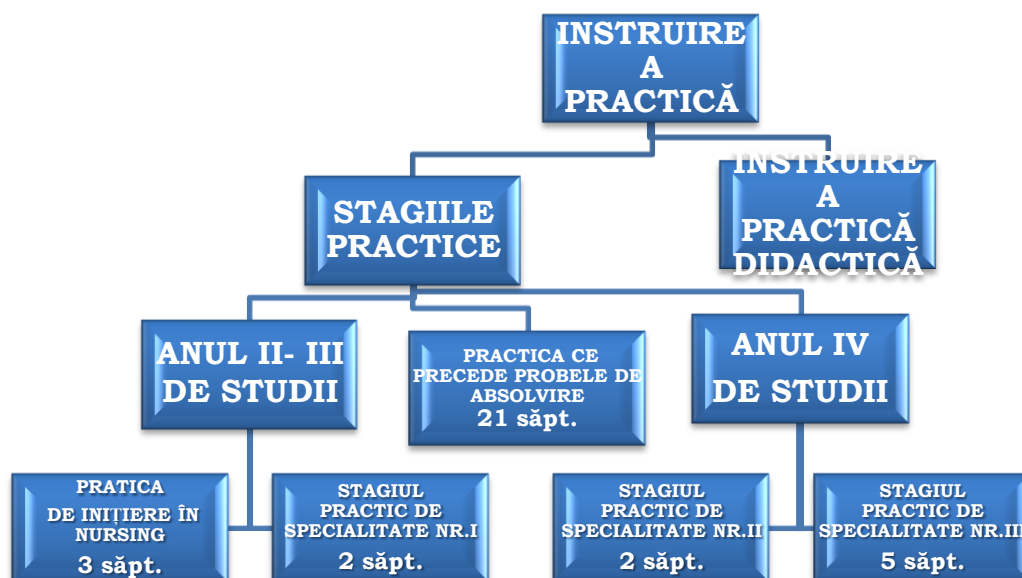
Nr.	Semestre	Stagiile practice	Nr. săptămâni/ ore	Total credite
1.	IV	Practica de inițiere în nursing	3 săptămâni x 36 ore/săptămână = 108ore	3
2.	VI	Stagiul practic de specialitate nr. I	2 săptămâni x 36 ore/săptămână = 72 ore	2
3.	VII	Stagiul practic de specialitate nr. II	2 săptămâni x 36 ore/săptămână = 72 ore	2

4.	VIII	Stagiul practic de specialitate nr. III	5 săptămâni x 36 ore/ săptămână = 180 ore	5
5.	X	Practica ce precede probele de absolvire	21 săptămâni x 36 ore/ săptămână = 756 ore	25
Total credite				37
Total ore			1188 ore	

Planificarea *instruirii practice* se organizează în alternare cu orele teoretice sau separat (stagiile practice). Stagiile de practică sunt realizate la finele semestrelor cu durată activității de 36 ore pe săptămână.

Practica ce precede probele de absolvire este realizată în anul cinci de studiu semestrul X cu o durată de 21 săptămâni (inclusiv și săptămâna sărbătorilor de Paști). În cadrul acestui stagiu durată activității este de 36 ore /săptămână.

STRUCTURA INSTRUIRII PRACTICE

Stagiile de practică sunt parte componentă obligatorie a programului de formare profesională și orientate spre aprofundarea competențelor profesionale în domeniul de formare profesională. *Stagiile de practică* includ: practica de inițiere în nursing, stagii practice de specialitate (nr.I, nr.II, nr.III) și practica ce precede probele de absolvire.

Practica de inițiere în nursing este organizată în semestrul IV, pe parcursul a 3 săptămâni, precede examenele de promovare și se desfășoară în instituțiile medico-sanitare publice de tip staționar.

Stagiile practice de specialitate includ trei tipuri de practică: *îngrijirea bolnavilor în staționar, îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar, asistența medicală primară cu nursing comunitar.*

Stagiul practic de specialitate nr. I - Îngrijirea bolnavilor în staționar este organizat în semestrul VI, pe parcursul a 2 săptămâni, după susținerea examenelor de promovare și se desfășoară în instituțiile medico-sanitare publice de tip staționar.

Stagiul practic de specialitate nr. II - Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar este organizat în semestrul VII, pe parcursul a 2 săptămâni, precede examenele de promovare și se desfășoară în instituțiile medico-sanitare publice de tip staționar.

Stagiul practic de specialitate nr. III - Asistența medicală primară cu nursing comunitar este organizat în semestrul VIII, pe parcursul a 5 săptămâni, după susținerea examenelor de promovare și se desfășoară în Centrele medicilor de familie, Oficiile medicilor de familie, Centrele de Sănătate.

Practica ce precede probele de absolvire este realizată în semestrul X de studii, cu o durată de 21 săptămâni și se acreditează cu 25 credite (756 ore, respectiv 1 credit valorificat cu 36 ore). Practica ce precede probele de absolvire este desfășurată în secțiile de profil terapeutic, chirurgical, pediatic, obstetrical și ginecologic, Centrele medicilor de familie, are un caracter complex și multidimensional.

Planificarea stagiilor de practică se organizează separat de orele teoretice, cu o durată de 3 săptămâni în semestrul V, 2 săptămâni în semestrele VI, VII și 5 săptămâni în semestrul VIII, care asigură acumularea a câte 3, 2, 2 și 5 credite respectiv. Durata săptămânii în cadrul stagiilor de practică constituie 36 ore, respectiv un credit săptămânal.

Bazele practice, unde se desfășoară instruirea practică a elevilor corespund următoarelor cerințe:

- profilul instituției medico-sanitare publice corespunde conținuturilor de instruire.
- *mentorii* - personalul medical mediu din instituțiile medico-sanitare publice, responsabil de instruirea practică a elevilor, este instruit în domeniul psihopedagogiei.
- *mentorii* manifestă respect și reponsabilitate pentru educația profesională a viitorilor specialiști și participă activ în procesul de formare a competențelor profesionale a viitorilor asistenți medicali.
- instituțiile medico-sanitare publice manifestă un management instituțional de performanță, participativ, abordat complex și sistemic, încât personalul medical implică activ elevii în procesul de acordare a serviciilor medicale populației.
- instituțiile medico-sanitare publice au capacitatea necesară pentru încadrarea tuturor elevilor în activitățile curativ-preventive și de îngrijire.
- multitudinea de servicii medicale prestate de instituția medico-sanitară publică asigură antrenarea calitativă a abilităților specifice și competențelor profesionale în conformitate cu programul stagiului de practică.

3. COMPETENȚE

Taxonomia competențelor. Elementul de bază al Curriculum-ului sunt competențele ce trebuie formate și dezvoltate în procesul de desfășurare a stagiilor de practică. Sistemul de competențe – cheie/transversale stabilit pentru sistemul de învățământ din Republica Moldova a fost definit pe baza competențelor cheie determinate de *Comisia Europeană*. Acestea sunt clasificate în următoarele categorii: *competențe – cheie și competențe profesionale*.

Competențe-cheie reprezintă un ansamblu multifuncțional, transferabil de cunoștințe, abilități și atitudini de care au nevoie toți membrii societății pentru împlinire și dezvoltare profesională, incluziune socială și găsirea unui loc de muncă. Articolul 11. *Finalitățile educaționale* din Codul Educației al Republicii Moldova, pet.2, include 9 **competențe – cheie**:

1. Competențe de comunicare în limba română.
2. Competențe de comunicare în limba maternă.
3. Competențe de comunicare în limbi străine.
4. Competențe în matematică, științe și tehnologie.

5. Competențe digitale.
6. Competența de a învăța să înveți.
7. Competențe sociale și civice.
8. Competențe antreprenoriale și spirit de inițiativă.
9. Competențe de exprimare culturală și de conștientizare a valorilor culturale.

Pe lângă competențele-cheie, recunoscute ca și sistem integrator comportamental, care facilitează dezvoltarea omului ca personalitate și integrarea socio - profesională, învățământul profesional tehnic are misiunea de formare și de dezvoltare a *competențelor profesionale*.

Competența profesională reprezintă capacitatea confirmată de a folosi cunoștințele, abilitățile și atitudinile personale și sociale în situații de muncă sau de studiu, în dezvoltarea profesională și personală. În proiectarea curriculară pentru învățământul profesional tehnic conform Cadrului de referință al curriculum-ului pentru învățământul profesional tehnic și Ordinului Ministerului Educației nr. 1128 din 26 noiembrie 2015, sunt stabilite două categorii de competențe profesionale:

- *competențe profesionale generale;*
- *competențe profesionale specifice.*

Competențele profesionale generale sunt proprii unui grup de profesii-specialități înrudite în cadrul unui domeniu ocupațional, iar raportarea competențelor generale la o profesie/specialitate concretă se efectuează prin formularea competențelor profesionale specifice. *Competențele profesionale generale* constituie comportamente profesionale ce trebuie demonstrate în mai multe activități profesionale. Sistemul de *competențe profesionale generale* asigură succesul/reușita activității profesionale în toate situațiile de manifestare, influențând calitatea acestora printr-o corelație sistemică.

Competențele profesionale specifice reprezintă un sistem de cunoștințe, abilități și atitudini, care, prin valorificarea unor resurse, contribuie la realizarea individual sau în grup a unor sarcini stabilite din contextul activității profesionale. Aceste competențe vor fi formulate în termeni de cerințe asociate unei singure profesii, pe care trebuie să le întrunească persoana pentru a putea îndeplini anumite lucrări în cadrul unei profesii/specialități și pentru a se integra în câmpul muncii.

3.1 COMPETENȚE CALIFICAREA ASISTENT MEDICAL

Asistentul medical este specialistul cu studii medicale postsecundare, care manifestă competențe profesionale de îngrijiri individualizate, orientate spre persoană în plan preventiv, reabilitativ, curativ, paliativ în staționar și comunitate, repartizate după responsabilitate autonomă, delegată, interdependentă și interdisciplinară.

A. COMPETENȚE PROFESIONALE GENERALE

1. Aplicarea principiilor de îngrijire în baza criteriilor ce țin de cadrul juridic, economic și ecologic.

1.1 Aplicarea conceptelor de calitate în domeniul profesional.

1.2 Aplicarea cadrului legal și normativ în activitatea asistentului medical, în instituțiile medicale din domeniul ocrotirii sănătății.

1.3 Asumarea responsabilității pentru dezvoltarea eficientă și efectivă a sistemului de promovare a sănătății.

1.4 Crearea condițiilor de muncă și asigurarea regimului igienic, antiepidemic și de securitate a muncii.

2. Autoinstruirea și educația profesională continuă, promovarea imaginii pozitive și a dezvoltării profesiei de asistent medical în contextul social.

- 2.1 Poziționarea asistentului medical în contextul profesiilor din domeniul sănătății.
- 2.2 Respectarea principiilor de bază ale eticii și deontologiei medicale în cadrul activității profesionale a asistentului medical.
- 2.3 Identificarea problemelor de sănătate și promovarea autonomiei în îngrijirile medicale.
- 2.4 Gestionarea corectă și în termeni stabiliți a documentelor medicale cu utilizarea TIC, cu referire la activitatea asistentului medical.
- 2.5 Promovarea autoinstruirii și educației profesionale continue, cu aplicarea elementelor de cercetare în nursing.

3. Colaborarea în mod eficient și comunicarea profesională cu reprezentanții altor profesii din domeniul sănătății.

- 3.1 Stabilirea și realizarea necesităților de îngrijire în echipa intra/ extradisciplinară cu elaborarea conceptului de tratament și îngrijire.
- 3.2 Delimitarea responsabilităților individuale cu implicarea altor experți în scopul realizării eficiente a procesului de îngrijire.
- 3.3 Comunicarea eficientă în limba oficială a statului în diverse situații socio-profesionale în echipa multidisciplinară.
- 3.4 Utilizarea unei limbi moderne la nivel de comunicare profesională.
- 3.5 Promovarea sănătății la nivelul comunității.
- 3.6 Comunicarea interactivă cu toți actorii de la nivelul comunității în depășirea situațiilor de criză și conflict.

B. COMPETENȚE PROFESIONALE SPECIFICE

1. Planificarea, organizarea și punerea în aplicare a îngrijirilor orientate spre pacient în baza cunoștințelor și competențelor dobândite cu asigurarea calității îngrijirilor, consilierea și sprijinul pacientului și a membrilor familiei lui.

- 1.1 Aplicarea autonomă a îngrijirilor medicale.
- 1.2 Aplicarea individualizată a îngrijirilor, indiferent de statutul social, religie, etnie, cultură și alte aspecte specifice, bazate pe principiile eticii și deontologiei medicale.
- 1.3 Asistarea pacienților din diferite grupe de vârstă în cazul complicațiilor vitale sau situațiilor de amenințare cauzate de îmbolnăviri, accidentări, dizabilități.
- 1.4 Identificarea problemelor și stabilirea măsurilor de intervenție pentru menținerea sănătății, reabilitare și acordarea asistenței medicale necesare.
- 1.5 Consilierea, susținerea și instruirea membrilor familiei în scopul implicării acestora în acordarea îngrijirilor necesare.

2. Identificarea situațiilor de îngrijire și stabilirea în mod independent a asistenței medicale necesare în baza cunoștințelor teoretice și clinice științific argumentate.

- 2.1 Identificarea situațiilor de îngrijire și a modificărilor acestora, cu recunoașterea și reacționarea adecvată axată pe cunoștințe ce stau la baza formării profesionale.
- 2.2 Stabilirea necesităților de îngrijire, luând în considerare cauzele îmbolnăvirii, accidentării, a dizabilităților, în dependență de perioadele de vârstă și situații concrete.
- 2.3 Motivarea necesității de îngrijire sub aspect individual, situațional și social.
- 2.4 Organizarea îngrijirilor conform etapelor procesului de Nursing.

3. Participarea în diagnosticarea medicală și tratament.

- 3.1 Participarea în procesul de diagnosticare medicală și realizarea măsurilor curative în echipa multidisciplinară.
- 3.2 Pregătirea pacienților pentru examinări paraclinice, instrumentale și de laborator.

3.3 Utilizarea metodelor moderne de recoltare, documentare și transportare a produselor biologice și patologice pentru investigațiile de laborator.

3.4 Identificarea problemelor de sănătate și stabilirea diagnosticului de îngrijire al bolnavului cu diverse patologii ale sistemelor și organelor.

3.5 Aplicarea intervențiilor autonome, delegate și planificate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată a pacienților.

4. Selectarea, implementarea și evaluarea îngrijirilor.

4.1 Recunoașterea și aplicarea intervențiilor de îngrijire în diverse stări patologice acute și cronice, complicații posibile, dizabilități și limitări fizice sau psihice temporare.

4.2 Planificarea, selectarea și aplicarea măsurilor de îngrijire în condiții de staționar și la nivel de comunitate.

4.3 Aplicarea intervențiilor conform obiectivelor stabilite, tipului de intervenție și duratei necesare de îngrijire.

4.4 Comunicarea eficientă conform standardelor de calificare, cu susținerea psihologică și informarea adecvată a pacientului în dependență de vârstă.

4.5 Evaluarea rezultatelor îngrijirii și ajustarea continuă a îngrijirilor la necesitățile pacienților.

4.6 Analiza calității asistenței acordate în vederea îmbunătățirii performanțelor profesionale.

5. Inițierea în mod independent a măsurilor imediate pentru menținerea în viață și aplicarea măsurilor în situații de criză sau catastrofă conform Protocoalelor Clinice Naționale.

5.1 Realizarea asistenței de urgență adecvată situațiilor medicale.

5.2 Aplicarea tehnicilor de evaluare a parametrilor vitali.

5.3 Stabilirea intervențiilor și aplicarea tehnicilor medicale în situații de calamități naturale și sociale.

Competențele profesionale se formează pe parcursul a 5 ani de studii fiind asigurate de un curriculum complex de formare a produsului final.

4. ADMINISTRAREA STAGIILOR DE PRACTICĂ

	Stagiile de practică	Semestre	Nr. săptămâni/ ore	Perioada	Credite
1.	Practica de inițiere în nursing	IV	3 săptămâni x 36 ore/săptămână= 108 ore	25.05–14.06	3
2.	Stagiul practic de specialitate nr. I Îngrijirea bolnavilor în staționar	VI	2 săptămâni x 36 ore/ săptămână = 72 ore	11.05 - 24.05	2
3.	Stagiul practic de specialitate nr. II Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar	VII	2 săptămâni x 36 ore/ săptămână =72 ore	15.12 - 28.12	2

4.	Stagiul practic de specialitate nr. III <i>Asistența medicală primară cu nursing comunitar</i>	VIII	5 săptămâni x 36 ore/ săptămână =180 ore	01.06 - 05.07	5
5.	Practica ce precede probele de absolvire	X	21 săptămâni x 36 ore/ săptămână= 756 ore	12.01 - 07.06	25
TOTAL			1188 ore		37

5. STAGIEREA PRACTICĂ, ANUL II DE STUDII

5.1. Administrarea stagiului de practică

Nr. d/o	Semes tre	Stagiul de practică	Nr. săptămâni/ ore/	Perioda	Repartizarea activității în secții
1.	IV	Practica de inițiere în nursing	3 săptămâni x 36 ore/săptămână= 108 ore <i>3 credite</i>	25.05 – 14.06	<i>1. Activitate în secția de internare - 3 zile. 2. Activitate cu asistentul medical de salon -7 zile. 3. Activitate în sala de tratament-5 zile.</i>
		Total	3săptămâni 108ore/ <i>3 credite</i>		15 zile

5.2. PRACTICA DE ÎNȚIERE ÎN NURSING

5.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică

1. **Identificarea metodelor de dezinfecție și sterilizare în instituții medicale:**
 - 1.1 Spălarea și dezinfectarea mâinilor.
 - 1.2 Prelucrarea suprafețelor și obiectelor din unitățile sanitare.
 - 1.3 Igienizarea încăperilor în instituțiile curative.
 - 1.4 Prelucrarea utilajului medical.
2. **Aplicarea măsurilor de prevenire a infecțiilor în instituțiile curative:**
 - 2.1 Prelucrarea suprafețelor și obiectelor din unitățile sanitare.
 - 2.2 Igienizarea încăperilor în instituțiile curative.
3. **Prelucrarea igienică a pacientului pregătirea și utilizarea patului funcțional:**
 - 3.1 Determinarea datelor antropometrice.
 - 3.2 Schimbarea lenjeriei de corp și de pat.
 - 3.3 Alegerea poziției bolnavului în pat.
 - 3.4 Efectuarea toaletei igienice zilnice a bolnavului grav.
 - 3.5 Îngrijirea cavității bucale, ochilor, cavității nazale, urechilor, părului și unghiilor.
 - 3.6 Profilaxia și tratamentul escarelor.
4. **Administrarea medicamentelor:**
 - 4.1 Identificarea medicamentelor prescrise după doză, aspectul calitativ, culoare, formă de prezentare, concentrație, reacții adverse, termen de valabilitate.

- 4.2 Specificarea căilor de administrare a medicamentelor (calea externă, calea internă și calea parenterală).
- 4.3 Păstrarea și distribuirea medicamentelor.
- 4.4 Administrarea pe cale internă a medicamentelor (calea bucală, calea rectală, sublinguală, vaginală).
- 4.5 Efectuarea injecției intradermice, injecției subcutanate, intramusculare, intravenoase și perfuziei intravenoase.
- 5. Monitorizarea indicilor vitali:**
- 5.1 Determinarea temperaturii corpului.
- 5.2 Înregistrarea temperaturii în foaia de temperatură.
- 5.3 Determinarea frecvenței mișcărilor respiratorii.
- 5.4 Aprecierea pulsului.
- 5.5 Înregistrarea frecvenței pulsului în foaia de temperatură.
- 5.6 Determinarea tensiunii arteriale și înregistrarea rezultatelor obținute în foaia de temperatură.
- 6. Aplicarea agenților fizici:**
- 6.1 Aplicarea agenților fizici calzi: compreselor calde, sinapismelor, termoforului.
- 6.2 Aplicarea agenților fizici reci: prășnițele reci, punga cu gheață.
- 7. Realizarea alimentării pacientului grav:**
- 7.1 Identificarea principiilor generale ale alimentației bolnavilor.
- 7.2 Repartizarea produselor alimentare la bolnavi.
- 7.3 Alimentarea pasivă și artificială a bolnavilor în secții.
- 8. Comunicarea eficientă în diverse situații socio-profesionale:**
- 8.1 Comunicarea eficientă între membrii echipei de îngrijire.
- 8.2 Completarea corectă a documentelor medicale.
- 9. Planificarea unui mod sănătos de viață individual și social:**
- 9.1 Implicarea personală în activități de menținere a propriei stări de sănătate și a celor din jur.
- 9.2 Prevenirea acțiunii noxelor mediului extern.
- 9.3 Informarea populației despre importanța alimentației raționale.
- 9.4 Instruirea familiei în menținerea sănătății.
- 9.5 Elaborarea recomandărilor pentru profilaxia maladiilor.

5.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică

Practica de inițiere în nursing se realizează în instituțiile medico-sanitare publice de profil somatic sau chirurgical. Activitatea zilnică a elevilor se desfășoară sub supravegherea și monitorizarea personalului medical mediu și superior de specialitate în scopul asigurării calității și siguranței actului medical.

În cadrul stagiului de practică elevii dobândesc abilități inițiale în domeniul specialității alese, bazate pe unitatea de curs Bazele științei nursing și Tehnici generale de îngrijiri medicale.

Evaluarea manoperilor medicale este efectuată de asistenții medicali și personalului medical superior de profil în baza protocoalelor instituționale, Procedurelor Operaționale și Protocoalelor/algoritmilor deprinderilor practice, ediția Chișinău, 2017.

Activitatea în secția de internare- 3 zile

Structura, amenajarea, și dotarea secției de internare a instituției medicale, fișa de post a asistentului medical. Familiarizarea cu documentația secției de internare. Trierea pacienților. Primirea și înregistrarea pacienților. Completarea documentației din secția de internare și introducerea datelor în baza de date. Aprecierea și înregistrarea datelor antropometrice, tensiometriei și termometriei. Aprecierea stării generale a pacientului. Prelevarea materialului biologic pentru examinări paraclinice la indicația medicului. Prelucrarea igienică a bolnavilor internați (în caz de pediculoză și scabie). Transportarea pacienților în secțiile curative sau alte instituții medicale.

Activitatea cu asistentul medical de salon -7 zile

Familiarizarea elevilor cu obligațiunile de serviciu a asistentului medical de salon. Respectarea cerințelor față de echipamentul asistentului medical. Participarea la igienizarea încăperilor secției staționarului. Completarea documentației medicale. Participarea la primirea și predarea serviciului. Utilizarea patului funcțional, alegerea poziției bolnavului în pat, schimbarea lenjeriei de pat și corp, aplicarea ploștei. Efectuarea toaletei igienice totale și parțiale, toaleta tegumentelor, cavității bucale, ochilor, cavității nazale, urechilor, părului, unghiilor și măsurile de profilaxie a escarelor.

Participarea la alimentația bolnavilor gravi, dezinfectarea încăperilor și veselei folosite pentru alimentație. Aplicarea agenților fizici calzi și reci (punga cu gheață, prășnițe reci și calde, sinapisme, termoforul).

Determinarea, aprecierea, înregistrarea și monitorizarea indicilor vitali (frecvența respirației, temperatura corporală, pulsul, tensiunea arterială, diureza și bilanțul hidric). Determinarea edemelor.

Identificarea medicamentelor prescrise după doză, aspectul calitativ, culoare, formă de prezentare, concentrație, reacții adverse, termen de valabilitate. Păstrarea și distribuirea medicamentelor. Administrarea pe cale internă a medicamentelor (calea bucală, calea rectală, sublinguală, vaginală).

Administrarea medicamentelor pe diverse căi. Pregătirea fizică și psihică a pacientului pentru investigații endoscopice, radiologice și ecografice. Recoltarea materialului biologic (sânge, urină, materii fecale, spută, bilă) pentru investigațiile de laborator cu completarea tichetului de trimitere pentru analiză și transportarea corectă a produselor biologice la laborator.

Promovarea modului sănătos de viață. Formarea deprinderilor de comunicare cu pacienții și aparținătorii acestora.

Activitatea în sala de tratament-5 zile

Familiarizarea elevilor cu măsurile regimului sanitaro-igienic în sala de tratament, cu respectarea cerințelor, ordinelor în vigoare ale MSMPS RM. Utilizarea substanțelor dezinfectante pentru igienizarea sălii, participarea la pregătirea sălii de tratament și pansament pentru activitatea de zi, pregătirea măștii, tavei sterile și casoletii pentru sterilizare. Montarea seringii și aspirarea soluțiilor medicamentoase din fiolă și flacon. Dizolvarea antibioticelor pentru probă și injecții. Efectuarea injecțiilor intradermale, subcutanate, intramusculare, intravenoase, perfuziilor și recoltarea sângelui din venă. Participarea la prelucrarea utilajului medical (Ordinul nr.408 MSMPS RM). Păstrarea și evidența medicamentelor în sala de tratamente. Completarea documentației din sala de tratamente.

5.2.3 Deprinderi practice obligatorii

1. Curățenia generală în sala de tratament și pansament.
2. Prelucrarea instrumentului medical.

3. Antropometria.
4. Prelucrarea sanitară în pediculoză.
5. Pregătirea casoletei pentru sterilizarea și regulile de lucru cu casoleta.
6. Acoperirea măsuței sterile.
7. Evidența și păstrarea stupefiantelor.
8. Montarea seringii sterile și aspirarea soluției din fiolă și flacon.
9. Dizolvarea antibioticilor (penicilinei) pentru probă și injecții.
10. Injecțiile intradermice.
11. Injecțiile subcutanate.
12. Injecțiile intramusculare.
13. Injecțiile intravenoase.
14. Montarea sistemului pentru perfuzie și tehnica perfuziei intravenoase.
15. Alimentația bolnavilor gravi.
16. Aplicarea agenților fizici calzi (prâșnița caldă, termoforul, sinapismele).
17. Aplicarea agenților fizici reci (prâșnița rece, punga cu gheață).
18. Măsurarea temperaturii corpului.
19. Aprecierea pulsului.
20. Măsurarea tensiunii arteriale.
21. Colectarea materialului biologic (sânge, spută, urină, materii fecale) pentru investigații.

6. STAGIUL DE PRACTICĂ, ANUL III DE STUDII

6.1. Administrarea stagiului de practică

Nr. d/o	Semes tre	Stagiul de practică	Nr. săptămâni/ ore/	Perioada	Repartizarea activității în secții
1.	VI	Stagiul practic de specialitate nr. I <i>Îngrijirea bolnavilor în staționar</i>	2 săptămâni x 36 ore/săptămână = 72ore <i>2 credite</i>	11,05 – 24.05	<i>1 Activitate cu asistentul medical de salon-7 zile.</i> <i>2. Activitate în sala de tratament-3 zile.</i>
		Total	2 săptămâni 72ore/ <i>2 credite</i>		10 zile

6.2 STAGIUL PRACTIC DE SPECIALITATE NR. I ÎNGRIJIREA BOLNAVILOR ÎN STAȚIONAR

6.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică.

1. **Aplicarea metodelor de dezinfectie și sterilizare în instituții medicale**
 - 1.1 Spălarea și dezinfectarea mâinilor.
 - 1.2 Prelucrarea suprafețelor și obiectelor din unitățile sanitare.
 - 1.3 Igienizarea încăperilor în instituțiile curative.
 - 1.4 Prelucrarea utilajului medical.
2. **Prelucrarea igienică a pacientului imobilizat**
 - 2.1 Alegerea poziției bolnavului în pat în funcție de starea generală și afecțiunea bolnavului.
 - 2.2 Schimbarea lenjeriei de corp și de pat.

- 2.3 Efectuarea toaletei igienice zilnice a bolnavului grav.
- 2.4 Îngrijirea cavității bucale, ochilor, cavității nazale, urechilor, părului și unghiilor.
- 2.5 Profilaxia și tratamentul escarelor.
- 3. Administrarea medicamentelor**
 - 3.1 Păstrarea și distribuirea medicamentelor pentru administrarea parenterală.
 - 3.2 Efectuarea injecției intradermice, subcutanate, intramusculare, intravenoase și perfuziei intravenoase.
- 4. Pregătirea pacienților pentru investigații de laborator și instrumentale**
 - 4.1 Pregătirea utilajului necesar pentru diverse investigații.
 - 4.2 Transportarea corectă a produselor biologice la laborator.
 - 4.3 Pregătirea psihică a bolnavului pentru efectuarea recoltărilor indicate.
 - 4.4 Completarea tichetului de trimitere pentru analizele de laborator.
- 5. Recoltarea produselor biologice și patologice**
 - 5.1 Colectarea urinei, materiilor fecale, maselor vomitive și sputei.
 - 5.2 Recoltarea sângelui din venă.
 - 5.3 Reorganizarea locului de muncă.
- 6. Monitorizarea indicilor vitali**
 - 6.1 Determinarea frecvenței respirației.
 - 6.2 Aprecierea pulsului și înregistrarea în foaia de temperatură.
 - 6.3 Determinarea tensiunii arteriale și înregistrarea rezultatelor obținute în foaia de temperatură.
 - 6.4 Determinarea temperaturii corpului și înregistrarea temperaturii în foaia de temperatură.
- 7. Identificarea celor 14 nevoi fundamentale pentru îngrijirea omului sănătos și bolnav**
 - 7.1 Îngrijirea pacienților în diverse afecțiuni.
 - 7.2 Evaluarea problemelor de sănătate la pacienți cu diverse afecțiuni.
 - 7.3 Elaborarea planului de îngrijire a pacienților cu probleme de sănătate.
 - 7.4 Completarea corectă a documentelor medicale.
- 8. Acordarea primului ajutor pacienților în urgențe și stări terminale**
 - 8.1 Acordarea ajutorului de urgență în lipotemie, colaps, șoc anafilactic, hemoragii nazale, gastrointestinale și pulmonare.
 - 8.2 Determinarea sarcinilor asistentului medical după constatarea decesului.
 - 8.3 Îngrijirea și susținerea psihologică a pacienților în stare terminală.
- 9. Îngrijirea pacienților conform demersului de nursing**
 - 9.1 Aplicarea celor șase principii de îngrijire.
 - 9.2 Specificarea instrumentarului și materialelor folosite în îngrijiri.
 - 9.3 Supravegherea funcțiilor normale și modificate patologic ale bolnavilor.
 - 9.4 Identificarea particularităților de îngrijire a bolnavilor cu patologii terapeutice.
- 10. Comunicarea eficientă în diverse situații socio-profesionale**
 - 10.1 Completarea corectă a documentelor medicale.
 - 10.2 Comunicarea constructivă cu pacienții.
 - 10.3 Comunicarea eficientă între membrii echipei de îngrijire.

6.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică

Activitatea zilnică a elevilor este desfășurată în instituțiile medico-sanitare publice, sub supravegherea și monitorizarea personalului medical mediu de specialitate și superior de profil, în scopul asigurării calității și siguranței actului medical.

Evaluarea manoperilor medicale este efectuată de asistenții medicali și personalul medical superior de profil în baza protocoalelor instituționale, Procedurilor Operaționale și Protocoalelor/algoritmilor deprinderilor practice, ediția Chișinău, 2017.

Activitatea cu asistentul medical de salon - 5 zile

Recunoașterea și completarea documentației medicale din secțiile de profil terapeutic. Participarea la primirea și predarea serviciului. Respectarea cerințelor față de echipamentul asistentului medical. Determinarea, aprecierea, înregistrarea și monitorizarea indicilor vitali (temperatura, frecvența respirației, pulsul, tensiunea arterială, diureza, bilanțul hidric). Determinarea edemelor. Participarea la alimentarea pacienților gravi, schimbarea lenjeriei de pat și corp, efectuarea toaletei tegumentelor, cavitații bucale, ochilor, cavitații nazale, urechilor, părului, unghiilor și efectuarea măsurilor de profilaxie a escarelor. Efectuarea toaletei igienice totale. Aplicarea agenților fizici calzi și reci (punga cu gheață, prâșnițe reci și calde, sinapisme, termoforul). Administrarea corectă a medicamentelor pe diverse căi cu respectarea tehnicii securității. Pregătirea fizică și psihică a pacientului cu diverse afecțiuni pentru investigații radiologice, endoscopice și echografice. Recoltarea materialului biologic (sânge, urină, materii fecale, spută, bilă) pentru investigațiile de laborator cu completarea tichetului de trimitere pentru analiză și transportarea corectă a produselor biologice la laborator.

Formarea deprinderilor de comunicare cu pacienții și aparținătorii acestora. Completarea Dosarului de nursing. Culegerea datelor subiective și obiective, stabilirea diagnosticului de nursing, formularea obiectivelor de îngrijire, planificarea, realizarea intervențiilor și evaluarea rezultatelor la pacienți cu diverse afecțiuni. Îngrijirea pacienților în stări terminale.

Activitatea în sala de tratament - 5 zile

Utilizarea substanțelor dezinfectante pentru igienizarea sălii, participarea la pregătirea sălii de tratament și pansament pentru lucru, pregătirea măsuței, tavei sterile și casoletei pentru sterilizare. Pregătirea necesarului pentru administrarea parenterală a medicamentelor. Montarea seringii și aspirarea soluțiilor medicamentoase din fiolă și flacon. Dizolvarea antibioticelor pentru probă și injecții. Efectuarea injecțiilor intradermale, subcutanate, intramusculare, intravenoase, perfuziilor și recoltarea sângelui din venă. Prelucrarea utilajului medical. Acordarea ajutorului de urgență în lipotemie, colaps, șoc anafilactic, hemoragii nazale, gastrointestinale și pulmonare. Păstrarea și evidența medicamentelor în sala de tratamente. Completarea documentației din sala de tratamente.

6.2.3 Deprinderi practice obligatorii

1. Prelucrarea instrumentului medical.
2. Montarea seringii sterile și aspirarea soluției din fiolă și flacon.
3. Dizolvarea antibioticilor (penicilinei) pentru probă și injecții.
4. Injecțiile intradermice.
5. Injecțiile subcutanate.
6. Injecțiile intramusculare.
7. Injecțiile intravenoase.
8. Montarea sistemii pentru perfuzie și tehnica perfuziei intravenoase.

9. Alimentația bolnavilor gravi.
10. Aplicarea agenților fizici calzi (prășnița caldă, termoforul, sinapismele).
11. Aplicarea agenților fizici reci (prășnița rece, punga cu gheață).
12. Măsurarea temperaturii corpului.
13. Aprecierea pulsului.
14. Măsurarea tensiunii arteriale.
15. Cateterizarea vezicii urinare.
16. Colectarea materialului biologic (sânge, spută, urină, materii fecale) pentru investigații.
17. Determinarea semnelor de deces clinic.
18. Determinarea semnelor de deces biologic.

7. STAGII DE PRACTICĂ, ANUL IV DE STUDII

7.1 Administrarea stagiului de practică

Nr. d/o	Semestre	Stagiul de practică	Nr. săptămâni/ore/	Perioada	Repartizarea activității în secții
1.	VII	Stagiul practic de specialitate nr. II <i>Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar</i>	2 săptămâni x 36ore/ săptămână= 72 ore <i>2 credite</i>	15.12 – 28.12	<p><i>I.Chirurgie cu nursing specific</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Activitatea cu asistentul medical de salon profil chirurgical -2 zile. 2. Activitatea în blocul operator -1 zi. 3. Activitatea în sala de pansamente -2 zile. <p><i>II.Pediatrie cu nursing specific</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Activitatea în secția de internare a spitalului de copii -1 zi. 2. Activitate în secția de copii -2 zile. 3. Activitatea asistentului medical în sala de tratamente -2 zile.
2.	VIII	Stagiul practic de specialitate nr. III <i>Asistența medicală primară cu nursing comunitar</i>	5 săptămâni x 36ore/ săptămână =180 ore <i>5 credite</i>	01.06 - 05.07	<ol style="list-style-type: none"> 1. Activitate în registratură – 2 zi. 2. Activitate la postul asistentului medical de coordonare – 4 zile 3. Activitate în sala de triaj - 4 zile. 4.Activitate în cabinetul de imunizări – 4 zile. 5.Activitate în staționarul de zi-3 zile 6. Activitate în cabinetul de proceduri – 4 zile 7. Activitate la domiciliu – 4 zile.
Total		7 săptămâni	252 ore/ 7 credite		35 zile

7.2 STAGIUL PRACTIC DE SPECIALITATE NR. II
ÎNGRIJIRI INDIVIDUALIZATE A BOLNAVILOR ÎN STAȚIONAR
7.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică

I.CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

- 1. Identificarea patologiilor chirurgicale.**
 - 1.1 Depistarea semnelor clinice în diverse patologii chirurgicale.
- 2. Acordarea asistenței medicale în urgențele chirurgicale.**
 - 2.1 Evaluarea pacientului în stare critică.
 - 2.2 Aprecierea parametrilor vitali.
 - 2.3 Aplicarea manevrelor de urgență la etapa prespitalicească.
 - 2.4 Poziționarea, monitorizarea și transportarea pacientului la instituția medico-sanitară publică.
- 3. Îngrijirea preoperatorie a pacientului chirurgical.**
 - 3.1 Asistarea la pregătirea pacientului pentru intervenția chirurgicală programată.
 - 3.2 Asistarea și pregătirea pacientului pentru intervenția chirurgicală urgentă.
- 4. Organizarea activității în sala de operații.**
 - 4.1 Monitorizarea regimului sanitaro-antiepideemic în sala de operații.
 - 4.2 Reorganizarea asistată de asistentul medical a locului de lucru în sala de operații.
- 5. Îngrijirea postoperatorie a pacientului chirurgical.**
 - 5.1 Aplicarea tehnicilor de îngrijire a pacientului în perioada postoperatorie.
 - 5.1 Crearea confortului psihoemoțional și fizic pacientului postoperatoriu.
- 6. Comunicarea eficientă în domeniul socio-profesional.**
 - 6.1. Comunicarea constructivă cu pacientul și cu membrii familiei acestuia.
 - 6.2 Comunicarea eficientă cu membrii echipei multidisciplinare.
 - 6.3 Completarea corectă a documentelor medicale.
 - 6.4 Respectarea legislației în vigoare în activitatea profesională.
- 7. Promovarea modului sănătos de viață.**
 - 7.1 Școlarizarea membrilor comunității despre factorii traumatizanți.
 - 7.2 Informarea membrilor comunității în vederea prevenirii traumatismelor cauzate de deprinderi vicioase.
 - 7.3 Implementarea activităților de promovare a modului sănătos de viață în vederea prevenirii traumatismelor.

II.PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

- 1. Promovarea dezvoltării corecte și multilaterale a copiilor de diferite vârste în condiții sănătoase familial.**
 - 1.1.** Monitorizarea dezvoltării fizice și neuropsihice a copiilor de diferite vârste.
 - 2.1.** Prevenirea violenței și a abuzului față de copil în familie, asigurarea securității copilului în condiții casnice și instituționale.
 - 3.1.** Respectarea regimului igienic și antiepideemic în instituțiile medicale și infantile.
 - 4.1.** Promovarea Programului Național al Imunizărilor Preventive.
- 2. Examinarea complexă a copilului cu identificarea semnelor patologice ale afecțiunilor pediatrice.**
 - 2.1** Realizarea interviului cu mama privind evoluția dezvoltării copilului.
 - 2.2** Evaluarea dezvoltării fizice, neuropsihice, sociale, limbajului, etc. conform vârstei.

- 2.3 Recunoașterea semnelor de pericol pentru viață și sănătate la sugarul mic și copilul mare.
- 2.4 Organizarea triajului copilului bolnav.
- 2.5 Completarea fișei de dezvoltare a copilului.
3. **Pregătirea și asistarea copilului în investigațiile de laborator și instrumentale.**
 - 3.1 Pregătirea fizică și psihologică a copilului bolnav pentru investigațiile de laborator.
 - 3.2 Pregătirea copilului pentru investigații instrumentale și imagistice.
 - 3.3 Recoltarea produselor biologice pentru examinările de laborator.
 - 3.4 Asistarea copiilor în cursul investigațiilor de laborator și imagistice.
 - 3.5 Aprecierea corectă a rezultatelor investigațiilor realizate.
4. **Realizarea tratamentului complex și individualizat a copiilor de diferite vârste conform prescripțiilor medicului.**
 - 4.1. Administrarea medicamentelor pe diverse căi cu respectarea dozării corecte a medicamentelor.
 - 4.2. Asistarea medicului în cazul tratamentelor specifice.
 - 4.3. Asistența medicală în cazul complicațiilor după diverse tratamente sau manipulații pediatrice.
 - 4.4. Completarea corectă a documentelor medicale.
5. **Îngrijirea copilului bolnav.**
 - 5.1 Organizarea mediului de îngrijire și supravegherea copilului bolnav în staționarul pediatric.
 - 5.2 Îngrijirea copilului grav bolnav cu patologii somatice în staționarul pediatric.
 - 5.3 Alimentarea copilului bolnav în diverse patologii somatice.
 - 5.4 Școlarizarea îngrijitorilor privind semnele de pericol pentru viață la sugari și preșcolari și adresarea imediată la medic.
6. **Comunicarea eficientă în situații socio-profesionale și promovarea modului sănătos de viață.**
 - 6.1 Consilierea părinților/îngrijitorilor privind creșterea și dezvoltarea armonioasă a copiilor.
 - 6.2 Școlarizarea părinților privind fortificarea sănătății copilului prin elemente de masaj, gimnastică, călire.
 - 6.3 Promovarea îngrijirii pentru dezvoltarea armonioasă a copilului.
 - 6.4 Promovarea și organizarea alimentației conform vârstei copilului sănătos.
 - 6.5 Soluționarea cazurilor de conflict și lezare a drepturilor copilului.
 - 6.6 Comunicarea eficientă în echipa multidisciplinară.

7.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică

Multitudinea de servicii medicale prestate de instituțiile medico-sanitare publice de tip staționar și ambulator asigură antrenarea și consolidarea calitativă a abilităților specifice și competențelor profesionale în cadrul stagiului de practică. Activitatea zilnică a elevilor este desfășurată în instituțiile medico-sanitare publice, de nivel republican și municipal sub supravegherea și monitărizarea personalului medical mediu de specialitate și superior de profil, în scopul asigurării calității și siguranței actului medical.

Evaluarea manoperilor medicale este efectuată de asistenții medicali și personalului medical superior de profil în baza protocoalelor instituționale, Procedurelor Operaționale,

I. CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

1. Activitatea cu asistentul medical de salon –2 zile

Îngrijirea preoperatorie și postoperatorie a pacientului conform Protocoalelor Clinice Naționale (PCN). Îndeplinirea cu strictețe a indicațiilor medicului. Respectarea regimului sanitar antiepidemic în secție conform *Ghidului de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale* al MS RM. Prevenirea complicațiilor postoperatorii. Gestionarea documentației. Comunicarea eficientă cu pacientul și rudele acestuia. Promovarea modului sănătos de viață.

2. Activitatea în blocul operator -1 zi

Respectarea obligațiilor asistentului medical de operație. Respectarea regimului sanitar antiepidemic în sala de operație conform *Ghidului de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale* al MS RM. Decontaminarea și sterilizarea instrumentelor chirurgicale. Pregătirea materialului pentru operație. Pregătirea casoletelor pentru sterilizare. Decontaminarea chirurgicală a mâinilor. Îmbrăcarea de sine stătătoare a echipamentului steril și servirea chirurgului. Poziționarea și fixarea bolnavului. Decontaminarea și delimitarea câmpului operator. Servirea materialelor necesare în timpul operației. Reorganizarea locului de muncă. Gestionarea deșeurilor din activitățile medicale (GDAM) conform regulamentului MSMPS RM. Gestionarea documentației.

3. Activitatea în sala de pansamente -2 zile

Respectarea obligațiilor asistentului medical. Respectarea regimului sanitar antiepidemic. Pregătirea materialului pentru pansament, pregătirea casoletei. Decontaminarea și sterilizarea instrumentelor chirurgicale. Pregătirea mesei sterile. Pansarea pacienților. Colectarea eliminărilor din plagă pentru examenul bacteriologic. Reorganizarea locului de muncă. Gestionarea deșeurilor din activitățile medicale (GDAM) conform regulamentului MSMPS RM. Gestionarea documentației.

II. PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

Activitatea asistentului medical în secția de internare – 1 zi

Respectarea regulamentului de funcționare a secției de internare, codului de etică și deontologie. Menținerea igienei și aspectului estetic al personalului medical. Completarea actelor din secția de internare cu introducerea datelor în baza de date. Participarea la internarea pacientului, verificarea igienei corporale, efectuarea măsurilor antropometrice și termometriei. Pregătirea bolnavului pentru diverse investigații și intervenții, recoltarea materialelor pentru examenul de laborator. Însoțirea bolnavului în secția specializată și informarea părinților despre drepturile și obligațiile copilului bolnav. Pregătirea soluțiilor dezinfectante și dezinfectarea unor obiecte de îngrijire a pacienților. Realizarea predării și preluării serviciului de gardă. Respectarea reglementărilor privind prevenția, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale.

Activitatea asistentului medical în secția de copii – 2 zile

Menținerea igienei și aspectul estetic. Informarea părinților despre îngrijirea și tratamentul necesar de realizat copilului bolnav. Completarea documentației medicale. Supravegherea, monitorizarea și acordarea îngrijirilor medicale pacienților din secție. Monitorizarea funcțiilor vitale. Efectuarea termometriei dimineața și seara, supravegherea realizării igienei personale. Aplicarea tehnicii de îngrijiri în conformitate cu starea pacientului, gradului de dependență și la indicația medicului. Administrarea medicamentelor pe cale orală, parenterală, prin inhalații, pe tegumente și mucoase etc. Supravegherea respectării cerințelor privind alimentația copilului.

Organizarea și desfășurarea programelor de educație pentru sănătate. Participarea în activitățile desfășurate în timpul serviciului de gardă, predarea/preluarea lui. Respectarea reglementărilor privind prevenția, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale.

Activitatea asistentului medical în sala de tratamente – 2 zile

Respectarea regulamentului de activitate în sala de tratamente, codul de etică și deontologie, normelor de asepsie și antisepsie. Realizarea evidenței instrumentarului, medical și a preparatelor medicamentoase din sala de tratamente cu completarea registrelor de evidență. Administrarea medicamentelor pe cale orală, parenterală și supravegherea copilului în timpul manipulațiilor. Anunțarea de urgență a medicului despre modificările apărute la copil în cadrul manipulației. Acordarea asistenței de urgență în caz de reacții adverse până la sosirea medicului conform Protocoalelor Clinice Naționale. Verificarea evidenței medicamentelor utilizate, inclusiv a medicamentelor toxice și stupefiante. Consilierea mamelor/copiilor despre necesitatea efectuării unor intervenții medicale. Folosirea limbajului adecvat pentru copii în dependență de vârstă.

7.2.3 Deprinderi practice obligatorii

I. CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

1. Decontaminarea presterilizatorie a instrumentelor chirurgicale.
2. Pregătirea materialului pentru pansament.
3. Pregătirea casoletei pentru sterilizare pentru sala de pansamente.
4. Decontaminarea chirurgicală a mâinilor.
5. Îmbrăcarea echipamentului steril de sine stătător.
6. Servirea echipamentului steril chirurgului.
7. Acoperirea mesei sterile.
8. Servirea materialelor pentru decontaminarea și delimitarea câmpului operator.
9. Pregătirea materialelor pentru prelucrarea primară chirurgicală a plăgii. (PPChP).
10. Pregătirea materialelor pentru deschiderea colecției purulente.
11. Pregătirea materialelor pentru aplicarea și înlăturarea suturilor.
12. Pregătirea salonului și a patului pacientului postoperator.
13. Transportarea și monitorizarea pacientului din sala de operații.
14. Poziționarea corectă a pacientului pe patul funcțional.
15. Supravegherea plăgii postoperatorii și a tuburilor de drenaj.
16. Aplicarea bandajelor cu fașă pe diverse părți ale corpului.
17. Aplicarea bandajului cu basma.
18. Aplicarea imobilizării de transport cu atele și surse improvizate.
19. Pregătirea feșii și atelei ghipsate.
20. Aplicarea garoului Esmarch și a celui improvizat.
21. Aplicarea pansamentului compresiv.
22. Efectuarea toaletei primare a plăgii.
23. Pansarea plăgii aseptice.
24. Pansarea plăgii purulente.
25. Înlăturarea suturilor de pe plagă.

II. PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. Antropometria sugarului, preșcolarului și copilului mare.

2. Alimentația sugarului cu cana, cu biberonul, cu lingurița, cu seringă.
3. Realizarea toaletei matinale sugarilor.
4. Realizarea băiței igienice a sugarului.
5. Aplicarea termoforului și a pungii cu gheață.
6. Administrarea pastilelor la copii.
7. Consilierea mamelor privind poziționarea și aplicarea corectă la sânul mamei.
8. Stoarcerea laptelui matern.
9. Determinarea frecvenței respirației, PS și TA.
10. Determinarea temperaturii corporale.
11. Instilarea picăturilor în nas, ochi, urechi.
12. Aplicarea unguentului oftalmic.
13. Recoltarea secrețiilor nazale, nazofaringiene și faringiene.
14. Recoltarea maselor fecale la ouă de helminți.
15. Recoltarea maselor fecalelor în vederea examenului bacteriologic și microscopic.
16. Aplicarea tubului de evacuare a gezelor la copii de diferite vârste.
17. Realizarea clismei evacuatoare și curative la copii de diferite vârste.
18. Recoltarea urinei la sugari.
19. Toaleta urechii în otita purulentă.
20. Îngrijirea cavității bucale în stomatite.
21. Prepararea soluțiilor SRO și administrarea în diferite grade de deshidratare.
22. Realizarea imunizărilor profilactice cu vaccinul BCG, HVB.
23. Îngrijirea copiilor în vomă.
24. Tratarea hipoglicemiei la copiii gravi.

7.3 STAGIUL PRACTIC DE SPECIALITATE NR. III ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR

7.3.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică

1. Aplicarea actelor normative în vigoare referitor la acordarea serviciilor medicale în cadrul asistenței medicale primare, asigurarea confidențialității și intimității clientului.

- 1.1. Identificarea și aplicarea actelor normative, protocoalelor clinice naționale, protocoalelor medicului de familie care reglementează prestarea serviciilor de îngrijiri de către asistentul medical în condiții de asistență medicală primară (AMP).
- 1.2. Enumerarea actelor normative care reglementează respectarea confidențialității și intimității în cadrul AMP.
- 1.3. Explicarea rolului asistentului medical în respectarea confidențialității în cadrul echipei multidisciplinare.

2. Realizarea unui management efectiv al asistenței medicale primare persoanelor conform vârstei, genului, patologiei și nevoilor de sănătate în baza cunoștințelor științifice argumentate.

- 2.1. Identificarea situațiilor de îngrijire din domeniile specifice: medicina de familie, medicina internă, pediatria, ginecologia, obstetrică, geriatria și gerontologia.
- 2.2. Planificarea îngrijirilor persoanelor din cadrul AMP conform cauzelor îmbolnăvirii, accidentării și dizabilității în dependență de necesitățile apărute.
- 2.3. Evaluarea, motivarea și organizarea îngrijirilor persoanelor în condițiile medicinei primare conform etapelor demersului de nursing.

2.4. Planificarea activităților de prestare a serviciilor de informare, comunicare și consiliere în cadrul asistenței medicale primare.

3. Elaborarea planului de îngrijire a pacienților cu diverse patologii și stări de urgență prin ierarhizarea acțiunilor de îngrijire/nursing, în vederea ameliorării activității funcțiilor vitale.

3.1. Identificarea problemelor de sănătate și stabilirea diagnosticului de îngrijire în dependență de vârstă, gen, patologie și nevoile de sănătate.

3.2. Realizarea și evaluarea măsurilor de îngrijire la adulți și copii în cadrul echipei multidisciplinare.

3.3. Aplicarea intervențiilor autonome și delegate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată.

3.4. Realizarea asistenței medicale de urgență la adulți și copii adecvate situațiilor de urgențe medicale în cadrul AMP.

4. Promovarea modului sănătos de viață în condiții de asistență medicală primară.

4.1. Școlarizarea membrilor comunității despre factorii ce influențează apariția patologiilor terapeutice.

4.2. Informarea membrilor comunității în vederea prevenirii patologiilor infecțioase la copii.

4.3. Implementarea activităților de promovare a modului sănătos de viață în vederea prevenirii patologiilor terapeutice.

7.3.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică.

Activitatea zilnică a elevilor este desfășurată în instituțiile medico-sanitare publice de tip AMT, CMF, CS, OMF sub supravegherea și monitorizarea membrilor echipei medicului de familie, în scopul asigurării calității și siguranței actului medical.

Evaluarea manoperilor medicale este efectuată de asistenții medicali, moașe și personalului medical superior de profil în baza protocoalelor instituționale, Procedurilor Operaționale, Protocoalelor clinice standardizate pentru medicii de familie, Ghidurilor de asistență antenatală, Standardului Național al procedurilor operaționale privind screening-ul cervical și Protocoalelor/algoritmilor deprinderilor practice, ediția Chișinău, 2017.

Activitate în registratură - 2 zi.

Înregistrarea pacienților cu introducerea datelor în baza de date. Completarea calitativă și în termeni a documentației specifice AMP: Fișa medicală a bolnavului de ambulator, Carnetul medical a gravidei cu gravidogramă, Fișa personală a gravidei și lăuzei, Carnetul de dezvoltare a copilului, Registrul de înregistrare a solicitărilor medicului la domiciliu, Registrul lunar al activităților de imunizare, Registrul de evidență a intervențiilor de ambulator, Registrul de înregistrare a adresărilor bolnavilor, Registrul de evidență a populației. Efectuarea cu acordul medicului a programărilor pentru vaccinare și examene de bilanț, consultațiilor și vizitelor la domiciliu. Informarea pacienților privind programul de activitate, serviciile medicale oferite de cabinetele de MF, drepturile și obligațiile pacienților. Primirea solicitărilor telefonice. Consemnarea cererilor pentru vizite la domiciliu și comunicărilor telefonice primite din partea diferitelor foruri medicale.

Activitate la postul asistentului medical de coordonare – 4 zile

Coordonarea, organizarea fluxului de pacienți, programarea consultațiilor medicale urgente și investigații paraclinice indicate de medicul de familie. Pregătirea fișelor de ambulator, blanchetelor de rețete și trimiterilor la investigații și consultații medicale. Realizarea evidenței

persoanelor aflate pe lista medicului de familie, a copiilor nou-născuți. Planificarea, organizarea, monitorizarea efectuării investigațiilor profilactice a contingentelor de risc în scopul depistării precoce a tuberculozei, maladiilor oncologice, glaucomului, hipertensiunii arteriale, diabetului zaharat, maladiilor sexual-transmisibile etc.

Activitate în sala de triaj - 4 zile.

Selectarea pacienților care necesită intervenție medicală urgentă și conducerea lor pentru examinare la medicul de familie. Efectuarea examenelor medicale și testelor preliminare consultației medicului de familie - antropometria la adulți și copii, determinarea frecvenței respirației, tensiunii arteriale, frecvenței contracțiilor cardiace, pulsului, măsurarea temperaturii, tensiunii intraoculare, efectuarea electrocardiogramei, recomandarea efectuării unor examinări medicale profilactice, completarea documentației medicale primare și înregistrarea rezultatelor examinărilor preventive obținute în modul stabilit (în fișa medicală de ambulator a pacientului (F 025/e) și documentația de evidență a activității cabinetului de triaj), glucometria (în caz de necesitate). Evidența și completarea trusei antișoc. Conlucrarea în echipa multidisciplinară a medicului de familie în cazul stărilor de urgență.

Activitate în cabinetul de imunizări – 4 zile

Planificarea imunizării și imunoprofilaxiei populației deservite. Organizarea și efectuarea (sub supravegherea medicului de familie) imunizării categoriilor de populație conform calendarului de vaccinare și situației epidemice. Completarea registrului de evidență a temperaturii din frigider, unde se păstrează vaccinurile. Participarea în monitorizarea vaccinărilor. Realizarea măsurilor anti-epidemice în parteneriat cu echipa medicului de familie și estimarea calității măsurilor profilactice realizate. Organizarea lecțiilor de școlarizare cu diverse grupuri de pacienți, conform metodicilor elaborate sau conform planului elaborat și coordonat cu medicul de familie.

Activitate în staționarul de zi – 3 zile

Acordarea asistenței medicale calitative de staționar în condiții de ambulator contingentului de bolnavi, care nu necesită supravegherea permanentă de zi și de noapte, 24 din 24 de ore. Participarea la conlucrarea în timpul tratamentului bolnavilor cu celelalte subdiviziuni ale instituției medico-sanitare publice. Aplicarea în practică a metodelor și mijloacelor eficiente de profilaxie, diagnostic și tratament.

Activitate în cabinetul de proceduri – 4 zile

Familiarizarea cu măsurile regimului sanitaro - igienic în sala de proceduri. Respectarea cerințelor ordinelor în vigoare ale MSMPS RM. Verificarea aparatajului și utilajului medical înainte și după intervenții medicale. Utilizarea substanțelor dezinfectate pentru igienizarea sălii, participarea la pregătirea sălii de tratament, pansamente, măștii sterile și casoletei pentru sterilizare. Montarea seringelor, aspirarea soluțiilor din fiolă și flacon, dozarea insulinei, dizolvarea antibioticelor. Efectuarea injecțiilor intradermale, subcutanate, intramusculare, intravenoase și perfuziilor. Prelevarea materialului biologic pentru diverse investigații de laborator. Dezinfectarea seringelor și prelucrarea utilajului medical conform ordinelor în vigoare. Acordarea asistenței medicale de urgență, executarea manevrelor de resuscitare cardio-respiratorie. Păstrarea și evidența remediilor medicamentoase în sala de tratamente. Completarea documentației din sala de tratamente, trusa antișoc. Promovarea modului sănătos de viață.

Activitate la domiciliu – 4 zile

Participarea la realizarea măsurilor curativo-profilactice, schițate în programul de dispensarizarea bolnavilor, care necesită supravegherea sistematică, inclusiv a invalizilor. Realizarea vizitelor la domiciliu cu efectuarea activităților de îngrijire a pacientului/bolnavului

adult, copilului sănătos și bolnav. Culegerea datelor despre starea de sănătate a familiilor din teritoriul unde își desfășoară activitatea. Consilierea părinților privind organizarea mediului pentru îngrijirea nou-născutului și sugarului, promovarea alăptării la sânul mamei și activități cu referire la îngrijirea pentru dezvoltare (jocuri și comunicare). Instruirea părinților privind adresările imediate la medic în cazul stărilor de pericol. Organizarea activităților de consiliere pentru diferite categorii populaționale. Promovarea mesajelor educaționale pentru un mediu echilibrat în familie, dezvoltarea armonioasă a copiilor și colaborarea timpurie cu structurile medicale.

Informarea medicului de familie cu privire la cazurile suspecte de boli transmisibile constatate cu ocazia activităților în teren.

Evidența, supravegherea și îngrijirea vârstnicilor și pacienților cu patologii cronice. Identificarea problemelor de comunicare/comportament în familie cu risc medico-social din cadrul comunității.

Participarea, în echipă, la desfășurarea diferitelor acțiuni colective, pe teritoriul comunității - vaccinări, programe de screening populațional, implementarea programelor naționale de sănătate, aplicarea măsurilor de prevenire și combatere a eventualelor focare de infecții, îndrumarea persoanelor care au fost contaminate pentru controlul periodic.

Evidența și completarea documentelor utilizate în exercitarea atribuțiilor de serviciu - registre, fișe de planificare a vizitelor la domiciliu și alte documente.

7.3.3 Deprinderi practice obligatorii

1. Completarea formularelor de evidență medicală.
2. Determinarea datelor antropometrice.
3. Măsurarea tensiunii arteriale.
4. Aprecierea indicilor vitali la adulți și copii (puls, temperatura, frecvența contracțiilor cardiace și a mișcărilor respiratorii).
5. Efectuarea pikfloumetriei sau Peak-flowmetriei și înregistrarea datelor.
6. Determinarea semnelor de pericol din partea sistemului respirator, digestiv, cardiovascular și excretor etc.
7. Examinarea acuității vizuale la adulți și copii.
8. Examinarea clinică a nou-născutului și sugarului.
9. Aprecierea dezvoltării fizice și neuro-psihiice a copilului
10. Examinarea clinică a glandelor mamare.
11. Consilierea pacienților către diverse investigații medicale (endoscopice, ecografice, radioizotopice, nucleare, funcționale).
12. Colectarea materialului biologic la adulți și copii (sânge, spută, urină, materii fecale, suc gastric, suc duodenal) pentru investigații.
13. Pregătirea și interpretarea rezultatelor testului de toleranță la glucoză.
14. Administrarea remediilor medicamentoase intravenos, intramuscular, subcutanat, intradermal, în perfuzie.
15. Administrarea pastilelor la copii, unguentului oftalmic.
16. Efectuarea toaletei primare, secundare a nou-născutului și sugarului.
17. Tratarea infecției locale la nou-născut și sugar la domiciliu.
18. Prelucrarea suturilor după naștere.
19. Stoarcerea laptelui matern.
20. Prelucrarea fisurilor glandelor mamare.

- 21.** Efectuarea spălăturii gastrice prin sonde la adulți și copii.
- 22.** Cateterizarea vezicii urinare.
- 23.** Efectuarea clismelor la adulți și copii.
- 24.** Aplicarea tubului pentru evacuarea gazelor la copii.
- 25.** Organizarea alimentației copilului la diferite perioade de vârstă.
- 26.** Consilierea pacienților despre regimul alimentar în patologiile terapeutice.
- 27.** Organizarea, planificarea, efectuarea imunoprofilaxiei și supravegherea postvaccinală.
- 28.** Pregătirea copilului pentru frecventarea organizațiilor preșcolare și școlare.
- 29.** Efectuarea consilierii în sănătatea reproducerii și planificarea familială.
- 30.** Promovarea modului sănătos de viață.

8. STAGIUL DE PRACTICĂ, ANUL V DE STUDII

8.1 Administrarea stagiului de practică

Nr. d/o	Semestrul	Stagiul de practică	Nr. săptămâni/ ore/	Perioada	Repartizarea activității în secții
1.	X	<i>Practica ce precede probele de absolvire</i>	21 săptămâni x 36 ore/ săptămână = 756 ore	12.01 - 07.06	<p>I. Medicina internă și geriatrie cu nursing specific – 20 zile</p> <p>1. Activitate în secția de internare - 3 zile.</p> <p>2. Activitate cu asistentul medical de salon - 7 zile.</p> <p>3. Activitate în sala de tratament- 10 zile.</p> <p>II. AMP cu nursing comunitar – 15 zile</p> <p>1. Activitate în registratură - 1 zi.</p> <p>2. Activitate la postul asistentului medical de coordonare – 3 zile</p> <p>3. Activitate în sala de triaj - 3 zile.</p> <p>4. Activitate în cabinetul de imunizări - 2 zile.</p> <p>5. Activitate în staționarul de zi – 3 zile</p> <p>6. Activitate în cabinetul de proceduri – 1 zi</p> <p>7. Activitate la domiciliu – 2 zile</p> <p>III. Chirurgia cu nursing specific-25 zile</p> <p>1. Secția de internare - 2 zile</p> <p>2. Punctul traumatologic- 3 zile</p> <p>3. Activitatea la post/în salon- 2 zile</p> <p>4. Sala de tratamente - 4 zile</p> <p>5. Sala de pansamente - 4 zile</p> <p>6. Blocul operator - 5 zile</p> <p>7. Secția de reanimare și terapie intensivă - 5 zile</p> <p>IV. Obstetrică și ginecologie cu nursing specific- 15 zile</p> <p>1. Activitatea în secția internare - 1 zile</p> <p>2. Activitatea în sala de naștere - 2 zile</p> <p>3. Activitatea în secția de lăuzie. - 4 zile</p> <p>4. Activitatea în secția patologia sarcinii și urgențe obstetricale - 4 zile</p> <p>5. Activitatea în secția ginecologie - 4 zile</p> <p>V. Pediatrie cu nursing specific - 20 zile</p> <p>1. Activitatea asistentului medical în secția de internare a spitalului de copii - 4 zile</p> <p>2. Activitatea asistentului medical în sala de tratamente - 8 zile</p> <p>3. Activitatea asistentului medical în secția de copii - 8 zile</p> <p>VI. Asistența medicală urgentă prespitalicească - 10 zile</p> <p>1. Activitatea cu echipa mobilă AMU - 10 zile</p>
TOTAL					21 săptămâni 756 ore/ 25 credite

8.2 PRACTICA CE PRECEDE PROBELE DE ABSOLVIRE

8.2.1 Competențe profesionale și abilități specifice stagiului de practică

I. MEDICINA INTERNĂ ȘI GERIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. Aplicarea principiilor de examinare și îngrijire în baza criteriilor ce țin de cadrul juridic, economic și ecologic.

1.1 Identificarea și aplicarea actelor normative, protocoalelor clinice naționale, ghidului pacientului conform PCN a pacienților cu afecțiuni terapeutice.

1.2 Implementarea Politicii Naționale de Sănătate.

2. Identificarea patologiilor terapeutice cu stabilirea măsurilor de îngrijiri orientate spre pacient în baza cunoștințelor și competențelor dobândite cu asigurarea calității îngrijirilor.

2.1 Realizarea trierii primare a pacienților.

2.2 Colectarea anamnezei pacientului.

2.3 Recunoașterea semnelor patologice ale afecțiunilor terapeutice.

2.4 Identificarea problemelor de sănătate a pacientului cu stabilirea diagnosticului de nursing.

3. Examinarea complexă a adultului cu identificarea semnelor patologice ale afecțiunilor terapeutice.

3.1 Aprecierea stării generale a pacientului.

3.2 Aprecierea și înregistrarea datelor antropometriei, tensiometriei, termometriei, spirometriei, electrocardiografiei, glucometriei.

3.3 Determinarea, înregistrarea și monitorizarea indicilor vitali.

3.4 Determinarea edemelor și bilanțului hidric.

3.5 Examinarea cu efectuarea inspecției generale a unui pacient.

4. Pregătirea pacientului terapeutic, asistarea și participarea în diagnosticarea medicală și tratament.

4.1 Pregătirea pacientului și necesarului pentru investigațiile instrumentale și imagistice conform standardelor/protocoalelor ale deprinderilor practice.

4.2 Prelevarea materialului biologic pentru examinări paraclinice la indicația medicului.

4.3 Asistarea pacientului în cursul investigațiilor de laborator și imagistice.

5. Acordarea asistenței medicale de urgență în diverse situații de criză conform Protocoalelor Clinice Naționale.

5.1 Realizarea asistenței medicale de urgență adecvate situațiilor medicale.

5.2 Aplicarea tehnicilor de evaluare a parametrilor vitali cu utilizarea metodologiilor moderne de tratament actual.

6. Planificarea situațiilor de îngrijire și stabilirea în mod independent a asistenței medicale necesare în baza cunoștințelor teoretice și clinice științific argumentate.

6.1 Proiectarea obiectivelor de îngrijire.

6.2 Planificarea și organizarea îngrijirilor preventive, curative, reabilitative și paliative specifice cazului medical concret.

6.3 Realizarea intervențiilor autonome, delegate, interdelegate.

6.4 Evaluarea aplicării planului de îngrijire.

7. Aplicarea individualizată a îngrijirilor terapeutice conform modulului, indiferent de statutul social, religie, etnie, cultură și alte aspecte specifice bazate pe principiile etice și deontologiei medicale.

7.1 Efectuarea îngrijirilor paliative conform problemelor de sănătate.

7.2 Monitorizarea și supravegherea funcțiilor vitale ale pacientului.

- 7.3 Specificarea cu informarea regimului alimentar conform patologiei.
- 7.4 Fortificarea sănătății pacienților prin promovarea modului sănătos de viață.
- 7.5 Realizarea îngrijirilor pentru menținerea stării de bine

8. Consilierea, susținerea și instruirea membrilor familiei în scopul implicării acestora în acordarea îngrijirilor necesare.

- 8.1 Susținerea membrilor familiei în scopul implicării în îngrijirile necesare.
- 8.2 Informarea membrilor familiei în scopul respectării eticii și deontologiei medicale.

II. ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR

1. Aplicarea actelor normative în vigoare referitor la acordarea serviciilor medicale în cadrul asistenței medicale primare, asigurarea confidențialității și intimității clientului.

- 1.1. Identificarea și aplicarea actelor normative, protocoalelor clinice naționale, protocoalelor medicului de familie care reglementează prestarea serviciilor de îngrijiri de către asistentul medical în condiții de asistență medicală primară (AMP).
- 1.2. Enumerarea actelor normative care reglementează respectarea confidențialității și intimității în cadrul AMP.
- 1.3. Explicarea rolului asistentului medical în respectarea confidențialității în cadrul echipei multidisciplinare.

2. Realizarea unui management eficient a asistenței medicale primare persoanelor conform vârstei, genului, patologiei și nevoilor de sănătate în baza cunoștințelor științifice argumentate.

- 2.1. Identificarea situațiilor de îngrijire din domeniile specifice: medicina de familie, medicina internă, pediatria, ginecologia, obstetrica, geriatria și gerontologia.
- 2.2. Planificarea îngrijirilor persoanelor din cadrul AMP conform cauzelor îmbolnăvirii, accidentării și dizabilității în dependență de necesitățile apărute.
- 2.3. Evaluarea, motivarea și organizarea îngrijirilor persoanelor în condițiile medicinei primare conform etapelor demersului de nursing.
- 2.4. Planificarea activităților de prestare a serviciilor de informare, comunicare și consiliere în cadrul asistenței medicale primare.
- 2.5. Comunicarea, consilierea și susținerea bolnavilor, membrilor familiei, părinților copiilor bolnavi în problemele relevante sociale și de sănătate.

3. Mobilizarea comunității în promovarea sănătății populației și soluționarea problemelor privind sănătatea în conformitate cu Regulamentul instituției medicale (Oficiul Medicilor de Familie, Centrul Medicului de Familie, Centrul de Sănătate, Oficiul de Sănătate).

- 3.1. Identificarea și colaborarea cu partenerii locali (Centrele de Sănătate Publice Teritoriale (CSPT), autoritățile publice locale (APL), ONG-uri în domeniu, liderii religioși, etc.) în mobilizarea comunității pentru promovarea sănătății.
- 3.2. Realizarea prevederilor regulamentului instituției medicale în mobilizarea comunității pentru promovarea sănătății populației și soluționarea problemelor privind sănătatea ei.
- 3.3. Participarea în planificarea și implementarea planului anual al instituției medicale în colaborare cu CSPT, APL, ONG-uri în domeniu, liderii religioși, etc.

4. Acordarea serviciilor comprehensive bolnavilor în conformitate cu standardele medicinei de familie.

- 4.1. Identificarea problemelor de sănătate și stabilirea diagnosticului de îngrijire în dependență de vârstă, gen, patologie și nevoile de sănătate.

- 4.2 Realizarea și evaluarea măsurilor de îngrijire la adulți și copii în cadrul echipei multidisciplinare.
 - 4.3 Aplicarea intervențiilor autonome și delegate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată.
 - 4.4 Realizarea asistenței medicale de urgență la adulți și copii adecvate situațiilor de urgențe medicale în cadrul AMP.
 - 4.5 Utilizarea tehnicilor de evaluare a parametrilor vitali și realizarea tehnicilor medicale necesare în situații de calamități naturale și conflicte sociale.
- 5. Autoinstruirea și formarea profesională continuă în depășirea provocărilor profesionale.**
- 5.1 Promovarea autoinstruirii și educației profesionale continuă prin prisma reformelor din sistemul sănătății.
 - 5.2 Comunicarea eficientă cu pacientul adult și de vârstă fragedă, membrii familiei, reprezentanții comunității în depășirea situațiilor de criză și conflict.
 - 5.3 Respectarea principiilor de bază ale eticii și deontologiei medicale în cadrul acordării serviciilor în condiții de AMP.
 - 5.4 Motivarea propriei responsabilități în studiile individuale cu aplicarea elementelor de cercetare a nursing-ului științific.

III. CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

- 1. Identificarea patologiilor chirurgicale.**
 - 1.1 Depistarea semnelor clinice în traumatisme și afecțiuni chirurgicale.
- 2. Depistarea cauzelor și factorilor de risc ale patologiilor chirurgicale.**
 - 2.1 Recunoașterea cauzelor patologiilor chirurgicale.
 - 2.2 Distingerea rolului factorilor de risc în apariția și evoluția patologiilor chirurgicale.
 - 2.3 Familiarizarea membrilor comunității cu factorii de risc a patologiilor chirurgicale.
- 3. Acordarea asistenței medicale în urgențele chirurgicale.**
 - 3.1 Evaluarea pacientului cu urgențe medico-chirurgicale.
 - 3.2 Diferențierea diverselor stări critice.
 - 3.3 Aprecierea parametrilor vitali.
 - 3.4 Aplicarea manevrelor de urgență la etapa prespitalicească.
 - 3.5 Poziționarea, monitorizarea și transportarea pacientului la instituția medico-sanitară publică.
- 4. Pregătirea și asistarea pacientului în investigațiile de laborator și instrumentale.**
 - 4.1 Descrierea metodelor de investigare de laborator și instrumentale a bolnavului chirurgical.
 - 4.2 Pregătirea pacientului către investigații de laborator și instrumentale, asistarea pacientului în timpul și după investigații.
 - 4.3 Consilierea pacientului chirurgical.
- 5. Îngrijirea preoperatorie a pacientului chirurgical.**
 - 5.1 Pregătirea și însoțirea pacientului pentru intervenția chirurgicală programată.
 - 5.2 Pregătirea și însoțirea pacientului pentru intervenția chirurgicală urgentă.
 - 5.3 Pregătirea și însoțirea copilului și a pacientului în etate pentru intervenție chirurgicală.
- 6. Organizarea activității în sala de operații.**
 - 6.1 Monitorizarea regimului sanitaro-antiepideemic în sala de operații.
 - 6.2 Asistarea chirurgului în timpul intervenției chirurgicale.

- 6.3 Reorganizarea supravegheată a locului de lucru în sala de operații.
- 7. **Îngrijirea postoperatorie a pacientului chirurgical.**
 - 7.1 Recunoașterea și prevenirea complicațiilor postoperatorii.
 - 7.2 Acordarea asistenței de urgență în stările critice postoperatorii.
 - 7.3 Aplicarea tehnicilor de îngrijire pacientului în perioada postoperatorie.
 - 7.4 Crearea confortului psihoemoțional și fizic pacientului postoperatoriu.
- 8. **Îngrijirea paliativă a pacientului chirurgical.**
 - 8.1 Planificarea îngrijirilor specifice pacientului ce necesită îngrijiri paliative.
 - 8.2 Crearea climatului psihoemoțional adecvat pacientului în cadrul îngrijirilor paliative.
 - 8.3 Consilierea familiei și aparținătorilor pacientului incurabil.
- 9. **Comunicarea eficientă în domeniul socio-profesional.**
 - 9.1 Comunicarea constructivă cu pacientul chirurgical și cu membrii familiei acestuia.
 - 9.2 Comunicarea eficientă cu membrii echipei multidisciplinare.
 - 9.3 Completarea corectă a documentelor medicale.
 - 9.4 Respectarea legislației în vigoare în activitatea profesională.
- 10. **Promovarea modului sănătos de viață.**
 - 10.1 Școlarizarea membrilor comunității despre factorii ce influențează apariția patologiilor chirurgicale
 - 10.2 Informarea membrilor comunității în vederea prevenirii traumatismelor și patologiilor chirurgicale cauzate de deprinderi vicioase.
 - 10.3 Implementarea activităților de promovare a modului sănătos de viață în vederea prevenirii patologiilor chirurgicale.

IV. OBSTETRICĂ ȘI GINECOLOGIE CU NURSING SPECIFIC

- 1 **Implementarea în practica medicală a prevederilor actelor normative în vigoare.**
 - 1.1 Identificarea și aplicarea actelor normative, protocoalelor clinice naționale de către asistentul medical în asigurarea sănătății reproductive a populației.
 - 1.2 Explicarea esenței sistemului garantat de stat de protecție a intereselor populației în domeniul Sănătății reproducerii, vizând implementarea Asigurărilor Obligatorii de Asistență Medicală.
 - 1.3 Responsabilitatea actelor întreprinse în cadrul activităților ce decurg din rolul autonom și delegat, cu respectarea legislației în vigoare.
 - 1.4 Respectarea reglementărilor privind prevenirea, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale, a condițiilor sanitaro-igienice conform ordinelor în vigoare.
 - 1.5 Îndeplinirea corectă a documentației medicale.
- 2. **Îngrijirea gravidelor, lăuzelor și a bolnavelor cu afecțiuni ginecologice.**
 - 2.1 Culegerea anamnezei, evaluarea stării de sănătate a pacientei, îngrijirea pacientelor cu patologii ginecologice conform prescripțiilor medicului.
 - 2.2 Consilierea privind examinările clinice și paraclinice necesare pentru diagnosticarea precoce a patologiilor ginecologice.
 - 2.3 Consilierea privind examinările necesare pentru diagnosticarea timpurie a sarcinii cu risc.
 - 2.4 Îngrijirea, asistarea parturientei în naștere la domiciliu.
 - 2.5 Recunoașterea la gravidă sau la copil a anomaliilor de dezvoltare care necesită intervenția unui medic și, după caz, asistarea acestuia.
 - 2.6 Acordarea asistenței de urgență în sarcină care se impune în absența medicului.

- 2.7 Îngrijirea lăuzei, și acordarea sfaturilor utile privind semnele de urgență în lăuzie, contracepția post-partum.
 - 2.8 Acordarea îngrijirilor prescrise de medicul de familie și obstetrician-ginecolog.
 - 2.9 Supravegherea și îngrijirea gravidelor cu risc.
 - 2.10 Elaborarea rapoartelor necesare.
- 3. Pregătirea și asistarea pacientei în investigațiile de laborator și instrumentale.**
- 3.1 Pregătirea gravidelor, lăuzelor pentru examinări paraclinice instrumentale și de laborator.
 - 3.2 Asistarea pacientei în cursul investigațiilor de laborator, instrumentale și imagistice.
 - 3.3 Participarea în procesul de diagnosticare medicală și realizarea măsurilor curative în echipa multidisciplinară.
 - 3.4 Utilizarea metodelor moderne de recoltare, documentare și transportare a produselor biologice pentru investigațiile de laborator.
 - 3.5 Participarea în procesul de realizare a măsurilor de îngrijire în echipa multidisciplinară.
- 4. Comunicarea, consilierea și promovarea modului sănătos de viață.**
- 4.1 Informarea și consilierea în Planificarea Familială.
 - 4.2 Pregătirea psiho-emoțională a gravidei și membrilor familiei ei către naștere.
 - 4.3 Promovarea educației pentru sănătate, informare și consiliere despre sexul fără risc, prevenirea ITS.
 - 4.4 Consilierea populației în activități de promovare și menținere a modului sănătos de viață.
 - 4.5 Organizarea și desfășurarea programelor de educație pentru sănătate.
 - 4.6 Participarea și organizarea activităților de voluntariat cu scopul comunicării și promovării modului sănătos de viață.
 - 4.7 Depistarea cazurilor de discriminare, violență în familie, trafic de ființe umane și acordarea ajutorului în aceste situații.
 - 4.8 Comunicarea eficientă în depășirea situațiilor de criză și conflict.
- 5. Participarea în diagnosticarea medicală și tratament.**
- 5.1 Identificarea problemelor de sănătate și stabilirea diagnosticului de îngrijire la gravide și lăuze.
 - 5.2 Aplicarea intervențiilor proprii și delegate planificate în baza standardelor profesionale cu susținerea psihologică și informarea adecvată a gravidelor, lăuzelor.
- 6. Aplicarea îngrijirilor orientate spre pacientă.**
- 6.1 Aplicarea autonomă a îngrijirilor individualizate gravidelor și lăuzelor.
 - 6.2 Aplicarea îngrijirilor diferențiate în dependență de statutul social, religie, etnie, cultură și alte aspecte specifice bazate pe principiile eticii și deontologiei medicale.
- 7. Acordarea asistenței medicale de urgență conform Protocoalelor Clinice Naționale.**
- 7.1 Recunoașterea complicațiilor în sarcină, naștere, post-partum și acordarea asistenței medicale de urgență la timp și corect.
 - 7.2 Recunoașterea stărilor acute ginecologice și acordarea asistenței medicale de urgență la timp și corect.
 - 7.3 Stabilirea relațiilor cu liderii comunitari pentru organizarea unui sistem sigur de transport pentru referirea de urgență.
 - 7.4 Realizarea asistenței medicale de urgență adecvate situațiilor de urgențe medicale conform Ghidurilor în Perinatologie și Protocoalelor Clinice Naționale.

V. PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. Promovarea dezvoltării corecte și multilaterale a copiilor de diferite vârste în condiții sănătoase familial.

1.1 Monitorizarea dezvoltării fizice și neuropsihice a copiilor de diferite vârste, promovarea relațiilor afectuoase în familie.

1.2 Prevenirea violenței și a abuzului față de copil în familie, asigurarea securității copilului în condiții casnice și instituționale.

1.3 Organizarea respectării regimurilor igienice și antiepidemice în instituțiile medicale și infantile.

1.4 Promovarea Programului Național al Imunizărilor Preventive.

2. Examinarea complexă a copilului cu identificarea semnelor patologice ale afecțiunilor pediatrice.

2.1 Realizarea interviului cu mama privind evoluția stării de sănătate a copilului.

2.2 Realizarea eficientă a vizitelor antenatale și postnatale.

2.3 Evaluarea dezvoltării fizice, neuropsihice și a particularităților anatomo-fiziologice conform vârstei.

2.4 Completarea fișei de dezvoltare a copilului.

2.5 Recunoașterea semnelor de pericol pentru viață și sănătate la copilul mic.

2.6 Identificarea semnelor de boală la copilul mare.

2.7 Organizarea triajului copilului bolnav.

2.8 Identificarea, izolarea și supravegherea copiilor contagioși.

3. Pregătirea și asistarea copilului în investigațiile de laborator și instrumentale.

3.6 Pregătirea fizică și psihologică a copilului bolnav pentru investigațiile de laborator.

3.7 Pregătirea copilului pentru investigații instrumentale și imagistice.

3.8 Recoltarea produselor biologice pentru examinări de laborator.

3.9 Asistarea copiilor în cursul investigațiilor de laborator și imagistice.

3.10 Aprecierea corectă a rezultatelor investigațiilor realizate.

4. Realizarea tratamentului complex și individualizat a copiilor de diferite vârste conform prescripțiilor medicului.

4.1 Administrarea medicamentelor pe diverse căi cu respectarea tehnicii securității, dozării corecte a medicamentelor.

4.2 Utilizarea corectă a instrumentelor de administrare.

4.3 Asistarea medicului în cazul tratamentelor specifice.

4.4 Asistența medicală în cazul complicațiilor după manipulații și urgențelor pediatrice.

5. Îngrijirea copilului sănătos.

5.1 Organizarea îngrijirii nou-născutului în maternitate și a sugarului în familie.

5.2 Promovarea mediului securizant privind îngrijirea copilului.

5.3 Promovarea și organizarea alimentației conform vârstei copilului sănătos.

5.4 Fortificarea sănătății copilului prin masaj, gimnastică, călire.

5.5 Realizarea îngrijirilor pentru dezvoltarea armonioasă a copilului.

6. Îngrijirea copilului bolnav.

6.1 Organizarea îngrijirii nou-născutului bolnav în maternitate.

6.2 Organizarea mediului de îngrijire și supraveghere a sugarului bolnav în familie.

6.3 Organizarea îngrijirii copilului bolnav cu patologii somatice în staționarul pediatric.

6.4 Organizarea și realizarea alimentației copilului în diverse patologii.

6.5 Îngrijirea copilului la domiciliu în perioada de reabilitare.

7. Comunicarea eficientă în situații socio-profesionale și promovarea modului sănătos de viață.

- 7.1 Consilierea părinților/îngrijitorilor privind creșterea și dezvoltarea sănătoasă a copilului.
- 7.2 Consilierea părinților/îngrijitorilor privind îngrijirea copilului bolnav.
- 7.3 Completarea corectă a documentelor medicale, elaborarea rapoartelor de autoevaluare.
- 7.4 Comunicarea eficientă în echipa multidisciplinară.
- 7.5 Soluționarea cazurilor de conflict și lezare a drepturilor copilului.

VI. ASISTENȚA MEDICALĂ URGENTĂ PRESPITALICEASCĂ

1. Identificarea patologiilor medicale de urgență.

- 1.1. Definirea noțiunilor tematice.
- 1.2. Expunerea clasificării patologiilor medicale de urgență.
- 1.3. Depistarea semnelor clinice în diverse patologii medicale de urgență.

2. Depistarea cauzelor și factorilor de risc ale patologiilor medicale de urgență.

- 2.1. Recunoașterea cauzelor patologiilor medicale de urgență.
- 2.2. Distingerea rolului factorilor de risc în apariția și evoluția patologiilor medicale de urgență.
- 2.3. Familiarizarea membrilor comunității cu factorii de risc a patologiilor medicale de urgență.

3. Recunoașterea principalelor stări de urgență la etapa prespitalicească.

- 3.1. Aprecierea parametrilor vitali la etapa prespitalicească.
- 3.2. Descrierea principalelor stări de urgență la etapa prespitalicească.
- 3.3. Diferențierea diverselor stări critice la etapa prespitalicească.

4. Acordarea asistenței medicale de urgență la etapa prespitalicească.

- 4.1. Aplicarea manevrelor de urgență la etapa prespitalicească.
- 4.2. Evaluarea stării pacientului în acordarea asistenței de urgență.

5. Transportarea cu monitorizarea pacientului la instituția sanitară publică.

- 5.1. Poziționarea pacientului și pregătirea lui pentru transportare la instituția sanitară publică.
- 5.2. Monitorizarea pacientului pe parcursul transportării la instituția sanitară publică.

6. Acordarea asistenței de urgență în timpul transportării.

- 6.1. Evaluarea stării pacientului în caz de complicații.
- 6.2. Acordarea asistenței de urgență în complicațiile survenite.

7. Asistarea pacientului în timpul preluării de către serviciul medical de specialitate.

- 7.1. Raportarea stării pacientului medicului de gardă.
- 7.2. Asistarea pacientului în timpul internării în staționar.

8. Comunicarea eficientă în domeniul socio-profesional.

- 8.1. Comunicarea constructivă cu pacientul și cu rudele acestuia.
- 8.2. Comunicarea eficientă cu membrii echipei multidisciplinare.
- 8.3. Completarea corectă a documentelor medicale.
- 8.4. Respectarea legislației în vigoare în activitatea profesională.

8.2.2 Descrierea procesului de desfășurare a stagiului de practică

Multitudinea de servicii medicale prestate de instituțiile medico-sanitare publice de tip staționar și ambulator asigură antrenarea și consolidarea calitativă a abilităților specifice și competențelor profesionale în cadrul stagiului de practică. Activitatea zilnică a elevilor este desfășurată în instituțiile medico-sanitare publice, de nivel republican și municipal, AMT, CMF, OMF, OS, CS, sub supravegherea și monitorizarea personalului medical mediu de specialitate și superior de profil, în scopul asigurării calității și siguranței actului medical.

Evaluarea manoperilor medicale este efectuată de asistenții medicali, moașe și personalului medical superior de profil în baza protocoalelor instituționale, Procedurilor Operaționale, Protocoalele Clinice Naționale, Protocoalelor clinice standardizate pentru medicii de familie, Ghidurilor de asistență antenatală, Standardului Național al procedurilor operaționale privind screening-ul cervical, CIMC și Protocoalelor/algoritmilor deprinderilor practice, ediția Chișinău, 2017.

I. MEDICINA INTERNĂ ȘI GERIATRIE CU NURSING SPECIFIC

Activitatea în secția de internare – 3 zile

Primirea și înregistrarea pacienților (identificarea bolnavului conform actelor de identitate, verificarea biletului de trimitere, completarea biletului de internare, foi de observație și trecerea datelor pacientului în registrul de internări). Realizarea trierii primare a pacienților. Colectarea anamnezei de la pacient și determinarea semnelor patologice ale afecțiunilor terapeutice. Aprecierea stării generale a pacientului, determinarea și înregistrarea datelor antropometrice, tensiometriei, termometriei, glucometriei, electrocardiografiei. Acordarea asistenței medicale de urgență adecvate situațiilor medicale. Transportarea pacienților în secțiile instituțiilor curative.

Activitatea cu asistentul medical de salon - 7 zile

Desfășurarea activității în mod responsabil, conform reglementărilor profesionale și cerințelor postului cu respectarea regulamentului de ordine interioară al spitalului. Preia pacientul nou internat și îl repartizează în salon. Informarea pacientului cu privire la structura secției și asupra obligativității respectării regulamentului de ordine interioară. Participarea la asigurarea unui climat optim și de siguranță al pacientului internat în secție. Asigurarea monitorizării specifice bolnavului din secție conform protocoalelor și prescripției medicale. Pregătirea fizică și psihică a pacientului pentru investigațiile de laborator, funcționale și instrumentale. Determinarea edemelor și bilanțului hidric, examinarea cu efectuarea inspecției generale a pacientului.

Identificarea problemelor de îngrijire ale pacienților cu afecțiuni terapeutice, stabilirea priorităților, elaborarea, implementarea planului de îngrijire și evaluarea rezultatelor obținute pe tot parcursul internării. Observarea simptomelor și stării pacientului, înregistrarea în fișa de îngrijiri și informarea medicului. Determinarea la pacienți a temperaturii corpului, respirației, pulsului, tensiunii arteriale cu înregistrarea în foaia de temperatură. Intervenirea în limita sarcinilor sale în toate cazurile de urgență până la sosirea medicului. Participarea la acordarea îngrijirilor paliative și instruirea familiei pentru efectuarea acestora. Însoțirea pacientului la diverse investigații instrumentale și funcționale. Participarea la primirea și predarea serviciului, la extragerea indicațiilor din foile din prescripții medicale.

Supravegherea distribuirii alimentelor conform dietei consemnate în foaia de observație și asigurarea alimentației pacienților dependenți.

Consilierea pacienților în activități de promovare și menținere a modului sănătos de viață, igienă și alimentație. Argumentarea necesității modificării stilului de viață în afecțiunile terapeutice. Completarea corectă a documentației medicale. Respectarea reglementărilor în

vigoare privind prevenirea, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale, la fel comportamentul etic față de pacienți, aparținători și celelalte persoane cu care vine în contact sau colaborează, având obligația folosirii unui limbaj politicos și a unei conduite civilizate față de orice persoană pe parcursul desfășurării întregii activități.

Activitatea în sala de tratamente – 10 zile

Completarea documentației din sala de tratamente. Pregătirea medicației conform fișei de observație, respectând protocolul: masca, halatul, mănuși sterile, regulile de asepsie. Administrarea medicației, efectuarea tratamentelor, testărilor biologice etc. conform prescripției medicale. Pregătirea echipamentului, instrumentarului și materialului steril necesar pentru anumite intervenții specifice. Prelevarea produselor biologice pentru examenele de laborator, conform prescripției medicului. Pregătirea pacientului și necesarului pentru investigațiile instrumentale și imagistice conform standardelor/protocoalelor ale deprinderilor practice și asistarea medicului la efectuarea lor: investigații radiologice, endoscopice, ecografice, radioizotopice etc. Efectuarea tratamentului indicat de medic: injecții intradermale, subcutanate, intramusculare, intravenoase, perfuzii. Informarea medicului și acordarea asistenței de urgență în limita competenței, în funcție de diagnostic și starea generală, monitorizarea funcțiilor vitale (temperatura corpului, respirația, pulsul, tensiunea arterială). Respectarea normelor de securitate, manipulare și descărcare a stupefiantelor, precum și a medicamentelor cu regim special.

II. ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR

Activitate în registratură - 1zi.

Înregistrarea pacienților cu introducerea datelor în baza de date. Completarea calitativă și în termeni a documentației specifice AMP: Fișa medicală a bolnavului de ambulator, Carnetul medical a gravidei cu gravidogramă, Fișa personală a gravidei și lăuzei, Carnetul de dezvoltare a copilului, Registrul de înregistrare a solicitărilor medicului la domiciliu, Registrul lunar al activităților de imunizare, Registrul de evidență a intervențiilor de ambulator, Registrul de înregistrare a adresărilor bolnavilor, Registrul de evidență a populației. Efectuarea programărilor pentru vaccinare și examene de bilanț, consultațiilor și vizitelor la domiciliu, cu acordul medicului. Informarea pacienților privind programul de activitate, serviciile medicale oferite de cabinetele MF, drepturile și obligațiile pacienților. Primirea solicitărilor telefonice. Consemnarea cererilor pentru vizite la domiciliu și comunicărilor telefonice primite din partea diferitelor foruri medicale.

Activitate la postul asistentului medical de coordonare – 3 zile

Coordonarea, organizarea fluxului de pacienți, programarea consultațiilor medicale urgente și investigații paraclinice indicate de medicul de familie. Pregătirea fișelor de ambulator, blanchetelor de rețete și trimiterilor la investigații și consultații medicale. Realizarea evidenței persoanelor aflate pe lista medicului de familie, a copiilor nou-născuți. Planificarea, organizarea, monitorizarea efectuării investigațiilor profilactice a contingentelor de risc în scopul depistării precoce a tuberculozei, maladiilor oncologice, glaucomului, hipertensiunii arteriale, diabetului zaharat, maladiilor sexual-transmisibile etc.

Activitate în sala de triaj - 3 zile.

Selectarea pacienților care necesită intervenție medicală urgentă și conducerea lor pentru examinare la medicul de familie. Efectuarea examenelor medicale și testelor preliminare consultației medicului de familie - antropometria la adulți și copii, determinarea frecvenței respirației, tensiunii arteriale, frecvenței contracțiilor cardiace, pulsului, măsurarea temperaturii, tensiunii intraoculare, efectuarea electrocardiografei, recomandarea efectuării unor examinări

medicale profilactice, completarea documentației medicale primare și înregistrarea rezultatelor examinărilor preventive obținute în modul stabilit (în fișa medicală de ambulator a pacientului (F 025/e) și documentația de evidență a activității cabinetului de triaj), glucometria (în caz de necesitate). Evidența și completarea trusei antișoc. Conlucrarea în echipa multidisciplinară în cazul stărilor de urgență.

Activitate în cabinetul de imunizări – 2 zi

Planificarea imunizării și imunoprofilaxiei populației deservite. Organizarea și efectuarea (sub supravegherea medicului de familie) imunizării categoriilor de populație conform calendarului de vaccinări și situației epidemice. Completarea registrului de evidență a temperaturii din frigider, unde se păstrează vaccinurile. Participarea în monitorizarea vaccinărilor. Realizarea măsurilor antiepidemice în parteneriat cu echipa medicului de familie. Organizarea lecțiilor de școlarizare cu diverse grupuri de pacienți, conform metodicilor elaborate sau conform planului elaborat și coordonat cu medicul de familie.

Activitate în staționarul de zi – 3 zile

Acordarea asistenței medicale calitative de staționar în condiții de ambulator contingentului de bolnavi, care nu necesită supravegherea permanentă de zi și de noapte, 24 din 24 de ore. Participarea la conlucrarea în timpul tratamentului bolnavilor cu celelalte subdiviziuni ale instituției medico-sanitare publice. Aplicarea în practică a metodelor și mijloacelor eficiente de profilaxie, diagnostic și tratament.

Activitate în cabinetul de proceduri –1 zi

Familiarizarea cu măsurile regimului sanitaro - igienic în sala de proceduri. Respectarea cerințelor ordinelor în vigoare ale MS RM. Verificarea aparatajului și utilajului medical înainte și după intervenții medicale. Utilizarea substanțelor dezinfectante pentru igienizarea sălii, participarea la pregătirea sălii de tratament, pansamente, măștii sterile și casoletii pentru sterilizare. Montarea seringelor, aspirarea soluțiilor din fiolă și flacon, dozarea insulinei, dizolvarea antibioticelor. Efectuarea injecțiilor intradermale, subcutanate, intramusculare, intravenoase și perfuziilor. Prelevarea materialului biologic pentru diverse investigații de laborator. Dezinfectarea seringelor și prelucrarea utilajului medical conform ordinilor în vigoare. Acordarea asistenței medicale de urgență, executarea manevrelor de resuscitare cardio-respiratorie. Păstrarea și evidența remediilor medicamentoase în sala de tratamente. Completarea documentației din sala de tratamente și trusei antișoc. Promovarea modului sănătos de viață.

Activitate la domiciliu – 2 zile

Participarea la realizarea măsurilor curativo-profilactice, schițate în programul de dispensarizarea bolnavilor, care necesită supravegherea sistematică, inclusiv a invalizilor. Realizarea vizitelor la domiciliu cu efectuarea activităților de îngrijire a pacientului/bolnavului adult, copilului sănătos și bolnav. Culegerea datelor despre starea de sănătate a familiilor din teritoriul unde își desfășoară activitatea. Consilierea părinților privind organizarea mediului pentru îngrijirea nou-născutului și sugarului, promovarea alăptării la sânul mamei și activități cu referire la îngrijirea pentru dezvoltare (jocuri și comunicare). Instruirea părinților privind adresările imediate la medic în cazul stărilor de pericol.

Organizarea activităților de consiliere pentru diferite categorii populaționale. Promovarea mesajelor educaționale pentru un mediu echilibrat în familie, dezvoltarea armonioasă a copiilor și colaborarea timpurie cu structurile medicale.

Informarea medicului de familie cu privire la cazurile suspecte de boli transmisibile constatate cu ocazia activităților în teren.

Evidența, supravegherea și îngrijirea vârstnicilor și pacienților cu patologii cronice. Identificarea problemelor de comunicare/comportament în familie cu risc medico-social din cadrul comunității.

Participarea, în echipă, la desfășurarea diferitelor acțiuni colective, pe teritoriul comunității - vaccinări, Programe de screening populațional, implementarea programelor naționale de sănătate, aplicarea măsurilor de prevenire și combatere a eventualelor focare de infecții, îndrumarea persoanelor care au fost contaminate pentru controlul periodic.

Evidența și completarea documentelor utilizate în exercitarea atribuțiilor de serviciu - registre, fișe de planificare a vizitelor la domiciliu și alte documente.

III. CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

Activitatea în secția de internare -2 zile

Organizarea asistenței chirurgicale în secția de internare. Intervievarea și consilierea pacientului chirurgical. Îngrijirea preoperatorie a pacientului. Pregătirea materialelor pentru intervențiile chirurgicale efectuate în secția de internare. Transportarea pacienților în secția de chirurgie și sala de operație. Gestionarea documentației.

Activitatea în punctul traumatologic -3 zile

Examinarea pacienților cu traumatisme. Evaluarea stării generale a pacienților. Trierea și transportarea pacienților. Pregătirea bandajelor ghipsate. Asistarea medicului în reducerea luxațiilor, repoziția fragmentelor osoase, aplicarea și înlăturarea bandajelor ghipsate. Gestionarea documentației.

Activitatea cu asistenta medicală de post/în salon -2 zile

Îngrijirea preoperatorie și postoperatorie a pacientului conform PCN. Îndeplinirea cu strictețe a indicațiilor medicului. Respectarea regimului sanitar antiepidemic în secție conform *Ghidului de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale* a MS din RM. Prevenirea complicațiilor postoperatorii. Gestionarea documentației. Comunicarea eficientă cu pacientul și rudele acestuia. Promovarea modului sănătos de viață.

Activitatea în sala de tratamente - 4 zile

Respectarea obligațiilor asistentului medical. Respectarea regimului sanitar antiepidemic. Pregătirea materialului pentru pansament, pregătirea casoletii. Decontaminarea și sterilizarea instrumentelor chirurgicale. Pregătirea mesei sterile. Pansarea pacienților. Colectarea eliminărilor din plagă pentru examenul bacteriologic. Reorganizarea locului de muncă. Gestionarea deșeurilor din activitățile medicale (GDAM) conform regulamentului MSMPS RM. Gestionarea documentației.

Activitatea în sala de pansamente -4 zile

Colectarea sângelui. Determinarea grupelor sangvine conform *Ghidului Național în transfuziologie*. Pregătirea și efectuarea perfuziilor și transfuziilor. Prevenirea complicațiilor posibile și acordarea asistenței de urgență la necesitate. Profilaxia infecțiilor sanguin transmisibile: infecția cu HIV/SIDA, hepatitele virale parenterale conform Legii *Cu privire la profilaxia HIV/SIDA și Programului Național de combatere a hepatitelor virale*. Gestionarea documentației. Respectarea regimului sanitar antiepidemic. Reorganizarea locului de muncă. Gestionarea deșeurilor din activitățile medicale (GDAM).

Activitatea în blocul operator - 5 zile

Respectarea obligațiilor asistentului medical de operație. Respectarea regimului sanitar antiepidemic în sala de operație conform *Ghidului de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale* a MS din RM. Decontaminarea și sterilizarea instrumentelor chirurgicale.

Pregătirea materialului pentru operație. Pregătirea casolețelor pentru sterilizare. Decontaminarea chirurgicală a mânilor. Îmbrăcarea de sine stătătoare a echipamentului steril și servirea chirurgului. Poziționarea și fixarea bolnavului. Decontaminarea și delimitarea câmpului operator. Servirea materialelor necesare în timpul operației. Reorganizarea locului de muncă. Gestionarea deșeurilor din activitățile medicale (GDAM) conform regulamentului MS RM. Gestionarea documentației.

Activitatea în secția de reanimare și terapie intensivă - 5 zile

Monitorizarea și îngrijirea bolnavilor. Prevenirea complicațiilor postoperatorii și postanestezice. Intervenții de resuscitare cardiorespiratorie. Gestionarea documentației. Comunicarea eficientă cu apropiații pacienților.

IV. OBSTETRICĂ ȘI GINECOLOGIE CU NURSING SPECIFIC

Activitatea în secția de internare - 1 zile

Familiarizarea cu programul de activitate în secție și cu ordinele în vigoare. Pregătirea locului de muncă, documentației, instrumentarului necesar pentru examenul obstetrical. Culegerea anamnezei, aprecierea stării generale a parturientei, cântărirea gravidei (parturientei), determinarea TA, pulsului, temperaturii corporale, măsurarea dimensiunilor bazinului, înălțimii fundului uterin, circumferinței abdomenului, auscultarea bătăilor cordului fetal, palparea după Leopold. Susținerea gravidei pentru preluarea poziției confortabile pe masa ginecologică. Înregistrarea datelor în „Fișa de observație obstetricale” și în „Registrul internărilor în maternitate”, dirijarea transportării parturientei în salonul de travaliu.

Activitatea în sala de naștere - 2 zile

Pregătirea casoletei pentru sterilizare cu materialul și instrumentarul necesar pentru asistență la naștere.

Supravegherea parturientelor, aprecierea stării generale, frecvenței, duratei și intensității contracțiilor uterine, auscultarea bătăilor cordului fetal, aplicarea metodelor nemedicamentoase de analgezie la naștere, îndeplinirea rolului persoanei de suport în naștere. Pregătirea necesarului pentru naștere. Asistarea la naștere, aprecierea stării parturientei, asistarea la degajarea capului. Aprecierea semnelor de decolare a placentei, aplicarea procedeelor de expulzie a placentei. Participarea la conduita activă a perioadei de delivrență. Evaluarea integrității placentei. Determinarea cantității de sânge pierdut în naștere. Participarea la secționarea cordonului ombilical, aprecierea stării nou-născutului, asigurarea contactului „piele-la-piele” și contactului dintre mamă – prunc și familie. Aplicarea medicamentului cu scop de profilaxie a gonoblenoreei. Efectuarea antropometriei nou-născutului și etichetarea.

Activitatea în secția de lăuzie – 4 zile

Supravegherea lăuzelor și nou-născuților. Pregătirea lăuzelor pentru examinări paraclinice, instrumentale și de laborator. Evaluarea conduitei nou-născutului și aprecierea grupei sanguine și Rh-factor în caz de conflict. Examinarea în caz de risc de infecție și administrarea antibioticelor în caz de suspecție la infecție intrauterină. Administrarea surfactantului la copiii prematuri cu scopul profilaxiei SDR. Prelucrarea bontului ombilical și a plăgii ombilicale. Vaccinarea nou-născutului. Îngrijirea zilnică a nou-născutului (prelucrarea igienică a plăgii ombilicale și a tegumentelor, scăldatul copilului, măsurarea temperaturii corporale). Aprecierea stării generale a lăuzei, a glandelor mamare, involuția uterului, calitatea și cantitatea lohiilor. Consilierea lăuzelor cu privire la alimentație și igienă. Depistarea problemelor posibile, semnele de urgență și explicarea contracepției post-partum.

Consilierea lăuzei și a membrilor familiei în îngrijirea nou-născutului, aplicării corecte la sân, beneficiul alimentației naturale, dezavantajele alimentației artificiale și metoda colectării manuale a laptelui.

Activitatea în secția patologia sarcinii și urgențe obstetricale - 4 zile

Supravegherea și îngrijirea gravidelor cu diverse patologii. Aprecierea stării generale a gravidei, termenului de sarcină, data concediului prenatal și data nașterii. Determinarea Ps, TA și masei corporale. Pregătirea gravidelor pentru examinări paraclinice, instrumentale și de laborator. Efectuarea prelevării frotiului pentru examenul bacterioscopic și conținutului vaginal pentru examenul bacteriologic. Familiarizarea cu păstrarea și evidența remediilor medicamentoase în sala de tratamente.

Consilierea gravidelor în:

- ✓ igiena, vestimentația și alimentația gravidei.
- ✓ exercițiul fizic, relațiile sexuale, deplasările în sarcină.
- ✓ probleme minore de disconfort în sarcină.
- ✓ semnele de urgență în sarcină.
- ✓ alcoolul, fumatul, drogurile și medicamentele în sarcină.
- ✓ nașterea fiziologică, perioadele nașterii, prodromele nașterii.
- ✓ importanța comportamentului activ, pozițiile în naștere fiziologică.
- ✓ rolul partenerului în naștere.
- ✓ metode nemedicamentoase de analgezie în naștere, metode de relaxare în naștere.

Activitatea în secția ginecologie - 4 zile

Supravegherea și îngrijirea bolnavelor cu afecțiuni ginecologice. Completarea fișelor de examinare a bolnavei cu afecțiuni ginecologice. Acordarea asistenței medicale și îngrijirea bolnavelor cu simptome cardinale în ginecologie (durere, leucoree, hemoragii). Pregătirea necesarului pentru inspecția organelor genitale externe, examenul în valve, tactul vaginal, tactul vaginal bimanual, testul Babeș-Papanicolau. Efectuarea inspecției organelor genitale feminine. Prelevarea conținutului vaginal pentru examenul bacteriologic, bacterioscopic și testul Babeș-Papanicolau. Participarea la pregătirea bolnavelor pentru investigații de laborator, endoscopice, radiologice. Participarea la pregătirea bolnavelor pentru operații, îngrijirea bolnavelor după operație. Asigurarea administrării enterale și parenterale a medicamentelor.

V. PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

Activitatea asistentului medical în secția de internare a spitalului de copii – 4 zile

Respectarea regulamentului de funcționare a secției de internare, codului de etică și deontologie. Menținerea igienei și aspectului estetic al personalului medical. Completarea actelor din secția de internare cu introducerea datelor în baza de date. Participarea la internarea pacientului, verificarea igienei corporale, efectuarea măsurilor antropometrice și termometriei. Pregătirea bolnavului pentru diverse investigații și intervenții, recoltarea materialelor pentru examenul de laborator, stabilirea diagnosticului și prioritățile planului de îngrijire. Însoțirea bolnavului în secția specializată și informarea părinților despre drepturile și obligațiile copilului bolnav. Pregătirea soluțiilor dezinfectante și dezinfectarea unor obiecte de îngrijire a pacienților. Realizarea predării și preluării serviciului de gardă. Respectarea reglementării privind prevenirea, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale.

Activitatea asistentului medical în secția de copii – 8 zile

Menținerea igienei și aspectul estetic. Informarea părinților despre îngrijirea și tratamentul necesar de realizat copilului bolnav. Completarea documentației medicale. Supravegherea,

monitorizarea și acordarea îngrijirilor medicale pacienților din secție. Monitorizarea funcțiilor vitale. Efectuarea termometriei dimineața și seara, supravegherea realizării igienei personale. Aplicarea tehnicii de îngrijiri în conformitate cu starea pacientului, gradului de dependență și la indicația medicului. Administrarea medicamentelor pe cale orală, parenterală, prin inhalații, pe tegumente și mucoase etc. Supravegherea respectării cerințelor privind alimentația copilului. Organizarea și desfășurarea programelor de educație pentru sănătate. Participarea în predarea și preluarea serviciului de gardă și activitățile desfășurate în timpul serviciului de gardă. Respectarea reglementărilor privind prevenția, controlul și combaterea infecțiilor nosocomiale.

Activitatea asistentului medical în sala de tratamente– 8 zile

Respectarea regulamentului de activitate în sala de tratamente, codul de etică și deontologie, normelor de asepsie și antisepsie. Realizarea evidenței instrumentarului, medical și a preparatelor medicamentoase din sala de tratamente cu completarea registrelor de evidență. Administrarea medicamentelor pe cale orală, parenterală și supravegherea copilului în timpul manipulațiilor. Anunțarea de urgență a medicului despre modificările apărute la copil în cadrul manipulației. Acordarea asistenței de urgență în caz de reacții adverse până la sosirea medicului conform Protocoalelor Clinice Naționale. Verificarea evidenței medicamentelor utilizate, inclusiv a medicamentelor toxice și stupefiante. Consilierea mamelor/copiilor despre necesitatea efectuării unor intervenții medicale. Folosirea limbajului adecvat pentru copii în dependență de vârstă.

VI. ASISTENȚA MEDICALĂ URGENTĂ PRESPITALICEASCĂ

Activitatea cu echipa mobilă AMU - 10 zile

Examenul primar la locul accidentului. Evaluarea indicilor vitali (semnelor vitale). Recunoașterea stărilor critice. Trierea, intervierea, consilierea și transportarea pacienților în Departamentul de urgență. Acordarea asistenței medicale de urgență în diferite stări critice la etapa prespitalicească.

8.2.3 Deprinderi practice obligatorii

I. MEDICINA INTERNĂ ȘI GERIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. Efectuarea examenului subiectiv al bolnavului și inspecția generală.
2. Completarea dosarului de nursing.
3. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru bronhoscopie.
4. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru fibroesofagogastroduodenoscopia (FEGDS).
5. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru examenul radiologic al stomacului și intestinului subțire.
6. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru examenul endoscopic și radiologic al intestinului gros.
7. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru examenul radiologic al vezicii biliare și căilor biliare.
8. Pregătirea bolnavului pentru examenul radiologic al rinichilor.
9. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru puncția pleurală.
10. Pregătirea bolnavului și a necesarului pentru puncția sternală.
11. Acordarea asistenței medicale de urgență în stări de precome și come dezvoltate în diabet zaharat.
12. Acordarea asistenței medicale de urgență în lipotimie, colaps.
13. Acordarea asistenței medicale de urgență în șoc anafilactic.
14. Acordarea asistenței medicale de urgență în colică biliară.
15. Acordarea asistenței medicale de urgență în colică renală.

16. Acordarea asistenței medicale de urgență în hemoragii digestive superioare și inferioare.
17. Acordarea asistenței medicale de urgență în hemoptizie și hemoragia pulmonară.
18. Acordarea asistenței medicale de urgență în acces de angină pectorală.
19. Acordarea asistenței medicale de urgență în infarct miocardic acut.
20. Acordarea asistenței medicale de urgență în acces de astm bronșic.
21. Acordarea asistenței medicale de urgență în puseu hipertensiv, acces de astm cardiac și edem pulmonar.
22. Dozarea și administrarea insulinei.
23. Înregistrarea electrocardiogramei (ECG).
24. Pregătirea pacientului pentru monitorizarea Holter ECG, tredmil-test, cicloergometrie.
25. Pregătirea pacientului pentru RMN (cu sau fără substanță de contrast).
26. Pregătirea pacientului către ecografie și elastografie (fibroscan).
27. Pregătirea pacientului pentru examinarea cu radioizotopi a organelor parenchimotoase.
28. Pregătirea pacientului și efectuarea Peak- flowmetriei.
29. Aplicarea în practica asistentului medical a inhalatorului, nebulizatorului și pulsoximetrului.
30. Determinarea glicemiei și colesterolului prin metoda expres.

II. ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR

1. Completarea formularelor de evidență medicală.
2. Determinarea datelor antropometrice.
3. Măsurarea tensiunii arteriale.
4. Aprecierea indicilor vitali la adulți și copii (puls, temperatura, frecvența contracțiilor cardiace și a mișcărilor respiratorii).
5. Efectuarea Peak- flowmetriei și înregistrarea datelor.
6. Determinarea semnelor de pericol din partea sistemului respirator, digestiv, cardiovascular excretor, hematopoietic și endocrin.
7. Examinarea acuității vizuale la adulți și copii.
8. Efectuarea tonometriei oculare.
9. Examinarea clinică a nou-născutului și sugarului.
10. Aprecierea dezvoltării fizice și neuro-psihiice a copilului.
11. Examinarea clinică a glandelor mamare.
12. Consultul minimal ginecologic.
13. Consilierea pacienților către diverse investigații medicale (endoscopice, ecografice, radioizotopice, nucleare, funcționale).
14. Colectarea materialului biologic la adulți și copii (sânge, spută, urină, materii fecale, suc gastric, suc duodenal) pentru investigații.
15. Pregătirea și interpretarea rezultatelor testului de toleranță la glucoză.
16. Administrarea remediilor medicamentoase intravenos, intramuscular, subcutanat, intradermal, în perfuzie.
17. Administrarea pastilelor la copii și unguentului oftalmic.
18. Efectuarea toaletei primare, secundare a nou-născutului și sugarului (toaleta matinală, baia igienică, toaleta intimă).
19. Tratarea infecției locale la nou-născut și sugar la domiciliu.
20. Prelucrarea suturilor după naștere.
21. Stoarcerea laptelui matern.
22. Prelucrarea fisurilor glandelor mamare.

23. Efectuarea spălăturii gastrice prin sonde gastrice și nazogastrice la adulți și copii.
24. Cateterizarea vezicii urinare.
25. Efectuarea clismelor curative la adulți și copii.
26. Aplicarea tubului pentru evacuarea gazelor la copii.
27. Organizarea alimentației copilului la diferite perioade de vârstă.
28. Consilierea pacienților despre regimul alimentar în patologiile terapeutice.
29. Organizarea, planificarea, efectuarea imunoprofilaxiei și supravegherea postvaccinală.
30. Pregătirea copilului pentru frecventarea organizațiilor preșcolare și școlare.
31. Efectuarea consilierii în sănătatea reproducerii și planificarea familială.
32. Promovarea modului sănătos de viață.

II. CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

1. Pregătirea materialului de pansament.
2. Pregătirea casoletei pentru sterilizare.
3. Decontaminarea presterilizatorie a instrumentelor chirurgicale.
4. Decontaminarea chirurgicală a mânilor.
5. Îmbrăcarea echipamentului steril.
6. Pregătirea mesei sterile în sala de pansamente.
7. Servirea materialelor pentru decontaminarea și delimitarea câmpului operator.
8. Aplicarea bandajelor pe diferite regiuni ale corpului cu scop de fixare a pansamentului.
9. Pregătirea feșii și atelei ghipsate.
10. Determinarea grupelor sanguine.
11. Efectuarea probelor de compatibilitate a componentilor sanguini.
12. Pregătirea materialelor pentru anestezia locală.
13. Pregătirea materialelor pentru prelucrarea primară chirurgicală a plăgii.
14. Pregătirea materialelor pentru deschiderea colecției purulente.
15. Pregătirea materialelor pentru aplicarea și înlăturarea suturilor.
16. Pregătirea materialelor pentru traheostomie.
17. Pregătirea materialelor pentru puncția pleurală.
18. Pregătirea materialelor pentru drenarea cavității pleurale după Biulau.
19. Pregătirea instrumentelor pentru înlăturarea aparatelor ghipsate.
20. Pansarea plăgii aseptice.
21. Pansarea plăgii purulente.
22. Pansarea plăgii postoperatorii cu tuburi de drenaj.
23. Supravegherea și îngrijirea tuburilor de drenaj.
24. Aplicarea tehnicilor de îngrijiri specifice pacientului cu colostomă, epicistostomă.
25. Aplicarea tehnicilor de îngrijiri specifice pacientului cu aparat ghipsat și extensie scheletală.

III. OBSTETRICĂ ȘI GINECOLOGIE CU NURSING SPECIFIC

1. Culegerea anamnezei la gravidă.
2. Cântărirea gravidei.
3. Măsurarea PS, t⁰C, TA.
4. Efectuarea clisterului la parturiente.
5. Completarea formelor de evidență a gravidelor.
6. Pelvimetria externă.
7. Examenul în valve și tactul vaginal bimanual.

8. Prelevarea conținutului vaginal pentru examenul bacteriologic.
9. Prelevarea conținutului vaginal pentru examenul bacterioscopic.
10. Prelevarea testului Babeș-Papanicolau.
11. Măsurarea înălțimii fundului uterin și circumferinței abdomenului.
12. Auscultația bătăilor cordului fetal.
13. Palparea abdomenului după Leopold.
14. Sfaturi gravidelor la înmânarea Carnetului Medical Perinatal.
15. Completarea partogramei.
16. Aprecierea frecvenței, duratei și intensității contracțiilor uterine.
17. Asistența manuală în naștere.
18. Secționarea cordonului ombilical.
19. Profilaxia gonoblenoreei la nou-născuți.
20. Semnele de decolare a placentei.
21. Determinarea cantității de sânge pierdut în naștere.
22. Controlul integrității placentei.
23. Conduita activă a perioadei de delivrență.
24. Consilierea în planificarea familială

IV. PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. Antropometria nou-născutului.
2. Promovarea alăptării la sânul mamei.
3. Promovarea mediului securizant privind îngrijirea copilului.
4. Realizarea toaletei matinale sugarilor
5. Realizarea toaletei intime.
6. Consilierea mamei privind îngrijirea nou-născutului
7. Administrarea medicamentelor pe diferite căi.
8. Termometria.
9. Utilizarea scutecelor monoutilizabile.
10. Consilierea mamelor privind poziționarea și aplicarea corectă la sânul mamei.
11. Consilierea mamelor privind administrarea corectă a hranei complementare.
12. Pregătirea necesarului și determinarea taliei.
13. Pregătirea necesarului și determinarea greutateii.
14. Pregătirea copilului pentru determinarea frecvenței respirației.
15. Determinarea temperaturii corporale.
16. Determinarea PS și TA.
17. Instilarea picăturilor în nas, ochi, urechi.
18. Recoltarea secrețiilor nazale, nazofaringiene și faringiene pentru analiza
19. bacteriologică.
20. Recoltarea fecalelor la ouă de helminți.
21. Recoltarea fecalelor la analiza bacteriologică.
22. Prepararea soluțiilor dezinfectante.
23. Transportarea pacienților în secție.
24. Pregătirea fizică și psihologică a copilului bolnav pentru investigațiile de laborator, instrumentale și imagistice.
25. Asistarea copiilor în cursul investigațiilor de laborator și imagistice.
26. Recoltarea probelor biologice pentru examinări de laborator.

27. Îngrijirea copiilor gravi bolnavi.

V. ASISTENȚA MEDICALĂ URGENTĂ PRESPITALICEASCĂ

1. Efectuarea manevrelor de resuscitare cardiorespiratorie și cerebrală la etapa de prespital:
 - a. Manevrelor de deschidere a căilor respiratorii superioare: manevra triplă Sofar, manevra lui Heimlich.
 - b. Manevrelor de protecție a căilor respiratorii superioare: introducerea canulelor orofaringiene (pipei Guedel, tubului Safar) și canulei nasofaringiene Robertazzi.
 - c. Manevrelor de respirație artificială: ventilație pe mască facială și pe mască și balon AMBU.
 - d. Efectuarea compresiunilor sternale și respectarea raportului: compresiuni/ ventilații în efectuarea resuscitării (30/2 la mature, 15/2 la copii și 3/1 la nou-născuți).
 - e. Evaluarea pacientului pe parcursul resuscitării: criteriile de apreciere a efectuării corecte a resuscitării și criteriile pentru a opri resuscitarea cardiorespiratorie și cerebrală.
2. Metodele de hemostază provizorie:
 - a. Compresie directă a locului de sângerare.
 - b. Flexie maximală în articulație.
 - c. Aplicarea garoului.
 - d. Tamponament nazal anterior.
3. Metodele de control al pulsului periferic și central și a tensiunii arteriale.
4. Metodele de imobilizare provizorie a membrilor superioare și inferioare la pacientul traumatizat.
5. Efectuarea poziției laterale de siguranță la pacientul inconștient.
6. Acordarea asistenței medicale de urgență în stări de precome și come la etapa de prespital.
7. Acordarea asistenței medicale de urgență în lipotimie, colaps.
8. Acordarea asistenței medicale de urgență în șoc anafilactic la etapa de prespital.
9. Acordarea asistenței medicale de urgență în colică biliară și colică renală la etapa de prespital.
10. Acordarea asistenței medicale de urgență în hemoragii digestive superioare și inferioare la etapa de prespital.
11. Acordarea asistenței medicale de urgență în hemoptizie și hemoragia pulmonară la etapa de prespital.
12. Acordarea asistenței medicale de urgență în acces de angină pectorală la etapa de prespital.
13. Acordarea asistenței medicale de urgență în infarct miocardic acut la etapa de prespital.
14. Acordarea asistenței medicale de urgență în acces de astm bronșic la etapa de prespital.
15. Acordarea asistenței medicale de urgență în puseu hipertensiv, acces de astm cardiac și edem pulmonar la etapa de prespital.
16. Asistența manuală în naștere la etapa de prespital.
17. Secționarea cordonului ombilical de prespital.
18. Semnele de decolare a placentei.
19. Pulsoximetria.

9. SUGESTII METODOLOGICE

Managementul activității profesorului metodist/mentorului este asigurată de o gamă de documente reglementative și de evaluare, care sânt perfectate și gestionate în termenii stabiliți:

1. Obligațiunile profesorului metodist/mentorului în cadrul stagiului practic.
2. Raportul de autoevaluare a activității profesorului metodist privind efectuarea stagiului practic.
3. Registrul de evidență a frecvenței și reușitei elevilor pentru anul de învățământ, propus de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Pe parcursul realizării stagiilor de practică elevii completează un set de acte normative, specificate în *Nomenclatorul de acte pentru stagiile de practică* (diferențiat pentru *Practica de inițiere în nursing*, *Stagiul practic de specialitate Nr.1, 2, 3* și *Practica ce precede probele de absolvire*). Activitățile de perfectare/completare a documentației recomandate stimulează la elevi abilitățile specifice de lucru cu documentația de referință, asigură posibilitatea de evaluare finală a fiecărui tip de stagiul practic. Pentru elevi sunt propuse următoarele documente:

1. Nomenclatorul de acte pentru stagiile de practică (*Practica de inițiere în nursing*, *Stagiul practic de specialitate Nr.1, 2, 3* și *Practica ce precede probele de absolvire*).
2. Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului.
3. Raport privind realizarea stagiului de practică.
4. Referința elevului.
5. Agenda formării profesionale – model propus de Ministerul Educației al Republicii Moldova.
6. Dosarul de nursing.

10. SUGESTII DE EVALUARE A STAGIULUI DE PRACTICĂ

Activitatea didactică reprezintă un sistem al interferenței celor trei activități: predare – învățare – evaluare, care se desfășoară simultan și asigură eficiență doar în cazul când formează o unitate, o continuitate. Evaluarea competențelor pornește de la definirea clară a acestora, drept capacitate de soluționare a problemelor într-un context dat. Prin urmare, pentru evaluarea abilităților specifice și a competențelor profesionale trebuie identificate cunoștințele acumulate, deprinderile formate, atitudinile și abilitățile dezvoltate.

Obiectivele evaluării formării prin practică vor urmări progresul *asistentului medical* cu referire la abilitățile specifice și competențele profesionale formate, inițiativa profesională, atitudinile față de pacient și față de profesia aleasă, interesele privind evoluția personală în diferite activități profesionale. Procesul de evaluare este continuu, obiectiv și deschis.

Utilizând diverse metode de evaluare elevii sunt învățați să aprecieze/evalueze fenomenele și procesele medicale, să aplice cunoștințele dobândite în activități practice, să propună soluții pentru diferite situații. Urmărind formarea specialistului medical cu studii postsecundare nonterțiare, care trebuie să activeze autonom, calitativ, dar și în colaborare și cooperare în echipa multidisciplinară, în relații de parteneriat, este important ca fiecare să-și dezvolte capacități de autoevaluare și evaluare reciprocă, în scopul asigurării acordării asistenței medicale de calitate.

Notele obținute la stagiul de practică se iau în calculul mediei academice semestriale a elevului. Creditele de studii transferabile se acordă pentru nota de promovare 5.00 și mai mult.

I. Evaluarea stagiului *Practica de inițiere în nursing* se va realiza la sfârșitul stagiului de practică sub formă de colocviu oral în baza:

- Realizării *Curriculum-ului stagiului de practică* (compartamentul *Practica de inițiere în nursing*) și activității elevului pe parcursul stagiului, evaluate de asistentul medical superior/principal din instituția medico-sanitare publice.
- Completării și prezentării *Portofoliului stagiului de practică*, care include actele normative în conformitate cu *Nomenclatorul de acte al elevului*.
- Completării și prezentării *Agendei formării profesionale*, în care se fixează (zilnic) evaluarea activității realizate conform *Curriculum-ului stagiului de practică* pe parcursul a 3 săptămâni.
- Susținerea orală a Raportului stagiului de practică.

Nota finală este calculată din media notelor evaluării activității zilnice (calcularea notei medii cu sutimi fără rotungere) și susținerii Raportului stagiului de practică.

II. Evaluarea Stagiul practic de specialitate nr. I - Îngrijirea bolnavilor în staționar se va realiza la sfârșitul stagiului de practică sub formă de colocviu oral în baza:

- Realizării *Curriculum-lui stagiului de practică* (compartamentul *Îngrijirea bolnavilor în staționar*) și activității elevului pe parcursul stagiului de practică, evaluate de către asistentul medical superior/principal din instituția medico-sanitare publice.
- Completării și prezentării *Portofoliului stagiului de practică*, care include actele normative în conformitate cu *Nomenclatorul de acte al elevului*.
- Completării și prezentării *Agendei formării profesionale*, în care se fixează (zilnic) evaluarea activității realizate conform *Curriculum-lui stagiului de practică* pe parcursul a 2 săptămâni.
- Prezentării și susținerii *Dosarului de Nursing*.

Nota finală este calculată din media notelor evaluării activității zilnice (calcularea notei medii cu sutimi fără rotungere) și susținerii Dosarului de Nursing.

III. Evaluarea Stagiul practic de specialitate nr. II - Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar se va realiza la sfârșitul stagiului de practică sub formă de colocviu oral în baza:

- Realizării *Curriculum-lui stagiului de practică* (compartamentul *Îngrijiri individualizate a bolnavilor în staționar*) și activității elevului pe parcursul stagiului de practică, evaluate de către asistentul medical superior/principal din instituția medico-sanitare publice.
- Completării și prezentării *Portofoliului stagiului practic*, care include actele normative în conformitate cu *Nomenclatorul de acte a elevului*.
- Completării și prezentării *Agendei formării profesionale*, în care se fixează (zilnic) activitatea realizată conform *Curriculum-lui stagiului de practică* pe parcursul a 2 săptămâni.
- Prezentării și susținerii *Dosarului de Nursing specializat*.

Nota finală este constituită din media notelor evaluării activității zilnice (calcularea notei medii cu sutimi fără rotungere) și susținerii Dosarului de Nursing specializat.

IV. Evaluarea Stagiul practic de specialitate nr. III - Asistența medicală primară cu nursing comunitar se va realiza la sfârșitul stagiului de practică sub formă de colocviu oral în baza:

- Realizării *Curriculum-lui stagiului de practică* (compartamentul *Asistența medicală primară cu nursing comunitar*) și activității elevului pe parcursul stagiului de practică, evaluate de către asistentul medical de familie.

- Completării și prezentării *Portofoliului stagiului practic*, care include actele normative în conformitate cu *Nomenclatorul de acte a elevului*.
- Completării și prezentării *Agendei formării profesionale*, în care se fixează (zilnic) evaluarea activității realizate conform *Curriculum-ului stagiului de practică* pe parcursul a 5 săptămâni.
- Prezentării publice a *Proiectului de sănătate* (prezentare în formatul Power-Point și pe suport de hârtie) în unul din domeniile actuale ale medicinei moderne: *tuberculoza pulmonară, diabetul zaharat, hepatitele virale acute și cronice, serviciile de sănătate în școli* (drepturile și responsabilitățile copilului/clientului, alimentația sănătoasă, violența și abuzul față de copii, sănătate mentală și bunăstare psihologică, deprinderi vicioase: fumatul, utilizarea alcoolului, abuzul de substanțe psihoactive: narcomania), *sănătatea reproducerii* (drepturile adolescentului, sănătatea sexuală - ITS/HIV/SIDA, sarcina la vârsta de adolescență, contracepția în adolescență), etc.

Nota finală este calculată din media notelor evaluării activității zilnice (calcularea notei medii cu sutimi fără rotundire) și susținerii Proiectului de sănătate.

V. Evaluarea *Practicii care precede probele de absolvire* se realizează prin:

- **testarea integrată la disciplinele de profil;**
- **evaluarea deprinderilor practice (examen integrat).**

Testarea integrată a absolvenților calificării Aistent medical este realizată la disciplinele de profil:

- Medicina internă, geriatrie cu nursing specific
- Pediatrie cu nursing specific.
- Chirurgie cu nursing specific.

Evaluarea deprinderilor practice se realizează în formă de examen integrat, Comisia fiind constituită din:

- Președinte – specialistul din domeniul practic (Specialistul principal al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale în Nursing, Președintele Asociației Nursing, asistentul principal din instituțiile medico-sanitare publice terțiare).
- Vice-președinte – șef secție, care asigură managementul secției unde își fac studiile absolvenții.
- Membrii comisiei – asistenții medicali principali din instituțiile medico-sanitare publice republicane, municipale cu categorii superioare în specialitate.

Nota finală este calculată din media notei de la testarea integrată și nota de la evaluarea deprinderilor practice, calcularea notei medii fiind realizată cu sutimi fără rotundire.

În cadrul *Practicii ce precede probele de absolvire* elevii completează și prezintă *Portofoliul stagiului practic*, care include actele normative în conformitate cu *Nomenclatorul de acte al elevului*. *Agenda* este completată săptămânal, în care se fixează activitatea realizată conform *Curriculum-ului stagiului de practică* pe parcursul a 21 săptămâni.

11. CERINȚE FAȚĂ DE LOCURILE DE PRACTICĂ

Instituțiile medico-sanitare publice (IMPS,) unde se desfășoară instruirea practică a elevilor, se clasifică după tipul de asistență medicală pe care o oferă populației: asistență medicală primară, asistență medicală de urgență și asistență medicală spitalicească.

Activitatea unităților economice este orientată atât spre protecția sănătății populației, profilaxia, diagnosticarea, tratamentul și reabilitarea bolnavilor, promovarea modului sănătos de viață, cât și spre monitorizarea și dirijarea stagiilor de practică.

Modalitatea de identificare a unității economice pentru desfășurarea stagiului de practică se realizează după cum urmează:

- a. unitatea economică propusă de *Centrul de excelență în medicină și farmacie „Raisa Pacalo”* pentru aprobare Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova.
- b. unitatea economică este selectată la propunerea elevului. Analiza și validarea locurilor de practică selectate de elevi se realizează de către *Centrul de excelență în medicină și farmacie „Raisa Pacalo”*;
- c. unitatea economică aprobată prin Ordinul Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova.

Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova aprobă prin ordin instituțiile medico-sanitare publice de stat, private și departamentale în calitate de baze clinice pentru realizarea instruirii practice.

Stagiile de practică efectuate în cadrul unităților economice se organizează și se desfășoară în baza Contractului de parteneriat.

Bazele practice – unitățile economice din domeniul sănătății, corespund următoarelor cerințe:

- profilul instituției medico-sanitare publice corespunde conținuturilor de instruire.
- *mentorii* - personalul medical mediu din instituțiile medico-sanitare publice, responsabil de instruirea practică a elevilor, este instruit în domeniul psihopedagogiei.
- *mentorii* manifestă respect și reponsabilitate pentru educația profesională a viitorilor specialiști și participă activ în procesul de formare a competențelor profesionale a viitorilor asistenți medicali.
- instituțiile medico-sanitare publice manifestă un management instituțional de performanță, participativ, abordat complex și sistemic, încât personalul medical implică activ elevii în procesul de acordare a serviciilor medicale populației;
- instituțiile medico-sanitare publice au capacitatea necesară pentru încadrarea tuturor elevilor în activitățile curativ-preventive și de îngrijire;
- multitudinea de servicii medicale prestate de instituția medico-sanitară publică corespunde cu volumul de competențe și abilități necesare pentru antrenare în conformitate cu programul stagiului practice;
- instituțiile medico-sanitare publice asigură respectarea prevederilor contractului/convenției-cadru de parteneriat privind efectuarea stagiilor de practică ale elevilor;
- instituțiile medico-sanitare publice organizează și asigură condiții corespunzătoare pentru desfășurarea eficientă a stagiului de practică în corespundere cu curriculum-ul stagiului de practică;
- instituțiile medico-sanitare publice desemnează conducătorul de practică din cadrul unității economice din rândul specialiștilor de înaltă calificare și cu experiență în domeniu;
- instituțiile medico-sanitare publice asigură accesul elevilor la fondul de literatură de specialitate de care dispune unitatea economică, diverse proiecte de dezvoltare, alte materiale, la utilajul și echipamentele corespunzătoare, în conformitate cu curriculum-ul stagiilor de practică;

- instituțiile medico-sanitare publice efectuează instructajul elevilor privind aspecte de organizare și norme de protecție/de securitate a muncii;
- instituțiile medico-sanitare publice se include în procesul de formare prin practică a elevilor, antrenându-se în organizarea și desfășurarea instruirii practice, soluționarea problemelor posibile;
- instituțiile medico-sanitare publice evaluează nivelul competențelor profesionale obținute de elev, precum și comportamentul și modalitatea de integrare a acestuia în activitatea unității economice.

12. RESURSELE DIDACTICE RECOMANDATE ELEVILOR MEDICINA INTERNĂ, GERIATRIE CU NURSING SPECIFIC

- 1. Babiuc C., Dumbrava V-T.** *Medicina internă*, vol.I, II, Centrul Editorial-Poligrafic, Chișinău, 2007.
- 2. Bălănuță M., Rubțova S., Bălănuță E., Nistor I.** *Microbiologia, sanitară și igiena alimentară*. Editura Ruxanda, Chișinău 1999.
- 3. Bivol G.** *Ghid practic al medicului de familie*, Cartier, Ediția 1, noiembrie, Chișinău, 2003.
- 4. Boșan I., Rădulescu A., Brumboiu I., Șuteu O., Achimaș A.** *Epidemiologie practică pentru medicii de familie*, Editura medical universitară “Iuliu Hațieganu”, Cluj – Napoca, 1999.
- 5. Bolocan L.** *Sănătatea psihică la copii și adolescenți*, în Symposia professorum, seria Psihologie și Pedagogie, Chișinău, 2001.
- 6. Borundel C.** *Medicină internă pentru cadre medii*, Ed. BIC ALL, București, 2004.
- 7. Botgros I., Boian I., Gantea I.** *Concepția implementării, evaluării și dezvoltării curriculumului școlar*, Chișinău, 2002.
- 8. Botnaru V.** *Medicina interna*, Breviar Modulul Cardiologie, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.
- 9. Botnaru V.** *Medicina interna*, Breviar Modulul Pneumologie, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.
- 10. Botnaru V.** *Medicina interna*, Breviar Modulul Gastroenterologie /hepatologie Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.
- 11. Butorov I., Negrean M., coaut.** *Gastroenterologie, curs de lecții*, Polidanus, Chișinău, 2007.
- 12. Charles T., Jeannie L. Steele, Kurtis S. Meredith.** *Aplicarea tehnicilor de dezvoltare a gândirii critice*, Ghidul IV, Supliment al revistei Didactica PRO, Nr. 2 (8), Chișinău, 2003.
- 13. Chicu V., Curocichin G., Friptuleac G.** *Promovarea sănătății (curs)*, Centrul Editorial – Poligrafic Medicina, Chișinău, 2006.
- 14. Chicu V., Curocichin G., Nemerenco A.** *Comunicarea în promovarea sănătății, în situații de risc și de criză*, Chișinău, 2009.
- 15. Chirlici A., Jalbă U.** *Igiena alimentației (compendiu de lucrări practice)*, Centrul Editorial – Poligrafic Medicina al USMF, Chișinău, 2000.
- 16. Cîndea D., Cîndea R.** *Comunicarea managerială aplicată*, Expert, București, 1998.
- 17. Conflictele și comunicarea: un ghid prin labirintul artei de a face față conflictelor.** Editura Arc, 1998.
- 18. Corcimar I.** *Hematologie*, Chișinău, Centru Editorial-Poligrafic Medicina, 2007.
- 19. Danii C., Babii V.** *Tinerii previn HIV/SIDA*. Ghid de acțiune pentru educatorii de la egal la egal. Centrul National de Resurse pentru Tineri, Chisinău, 2008.
- 20. Ghidul consumatorului pentru produse alimentare.** Chișinău, 2008.

21. **Ghidul voluntarilor din cadrul Serviciilor de Sănătate Prietenoase Tinerilor**, 2007, p.104.
22. **Friptuleac G.** *Ecologie umană*, Centrul Editorial – Poligrafic Medicina, Chișinău, 2006.
23. **Hăbășescu I.** *Igiena copiilor și adolescenților (lucrări practice)*, Centrul Editorial – Poligrafic Medicina, Chișinău, 2009.
24. **Lungu S.** *Geriatric*, Editura Poligraf, Chișinău, 2004.
25. **Manea M.** *Medicina de familie – viriga primordială a reformării sistemului de sănătate*// Materialele Congresului I al Medicilor de familie din republica Moldova, Chișinău, 2000.
26. **Manolache A., Negrean M.** *Managementul practicii medicale în îngrijiri geriatrice*, Asociația Acasă, Chișinău, 2012.
27. **Manolache A., Negrean M.** *Standarde/protocoale ale deprinderilor practice*, Tipogr. Prag - 3 SRL, Chișinău, 2008.
28. **Medicina de familie – viriga primordială a reformării sistemului de sănătate**, *Materialele Congresului I al Medicilor de familie din republica Moldova*, Chișinău, 14 septembrie 2000, pag,2
29. **Melnic B.** *Formarea calităților omenești*, Știința, Chișinău, 1992.
30. **Monitorul oficial**, 1316 Hotărîre privind aprobarea *Programului național de control al tuberculozei pentru anii 2011- 2015*, decembrie, Chișinău, 2010.
31. **Nicolau A.** *Cunoaște-te pe tine însuși*, Polirom, Iași, 2003.
32. **Opopol N., Russu R.** *Sănătatea mediului*. Casa editorial – poligrafică BONS Offices, Chișinău, 2006.
33. **Planurile de învățământ**, calificarea: Asistent medical, Chișinău, 2013.
34. **Politica Națională de Sănătate a Republicii Moldova**, anii 2007- 2021.
35. **Programul Național de eradicare a tulburărilor prin deficit de iod**, 2011-2015.
36. **Programul Național de combatere a hepatitelor virale B,C și D** pentru anii 2012-2016.
37. **Saulea A.** *Gerontologie*, Editura Epigraf, Chișinău, 2009.
38. **Stempovscaia E.** *Standarde de îngrijiri nursing pentru asistente medicale și moașe*, tipog. Grafema Libris, Chișinău, 2007.
39. **Stog L.** *Responsabilitatea ca dimensiune a personalității*. Chișinău 1998.
40. **Volovei V., Mocanu V., Ciocanu M.** *Sănătatea populației Republicii Moldovei: aspecte medico-sociale (realizări, opinii, perspective)*, Polidanus SRL, Chișinău, 2008.
41. *Все в наших руках. Пособие по первичной профилактике ВИЧ/СПИДА. Молодежный социально-профилактический центр "Двери", Москва*, 2001.
42. **Навыки необходимые для здоровья**. Всемирная Организация Здравоохранения, Алма-Ата, 2003.
43. **Профилактика ВИЧ-инфекции**. Информационный сборник для руководителей школ, Бишкек, 2009.
44. www.ms.gov.md, Protocoalele Clinice Naționale.
45. www.ms.gov.md, Protocoalele standardizate pentru medicii de familie

OBSTETRICA, GINECOLOGIE CU NURSING SPECIFIC

1. **Ancar V., Ionescu C.** *Obstetrica*, Editura "Național", 1997.
2. **Beck W.W.** *Obstetrică și ginecologie*, Ed „Almatea” ediție în limba română sub red. Vlădărescu R., București, 1997.
3. **Friptu V., Metaxa I., Cernițchi O.** *Afecțiunile purulente-septice în obstetrică*, Chișinău, 2005.

4. **Friptu V., Bologan I., Corcimari V., Buzdugan T., Comendant R., Baltag V., Hodorocea S., Zarbailov N., Plugaru Al., Stratulat P., Ciocîrlă L., Crivceanschi L., Curteanu A., Carauș T., Buian G.** Supliment la ghidul C Național de Perinatologie (volumul 2), *Protocoale de îngrijire și tratament în obstetrică și neonatologie*, Chișinău, 2005.
5. **Friptu V., Cernețchi O., Hodorocea S. H., Plugaru Al., Pavlenco A., Cotelnic A., Erhan P.** *Hemoragiile obstetricale*, Chișinău, 2006.
6. **Friptu V., Metaxa I., Moga M., Leahu V., Șaptefrați V.** *Afecțiunile tractului ginecourinar inferior*, tipografia "BALACRON", Chișinău, 2009.
7. **Moga M.** *Obstetrică și ginecologie*, Editura Universității, Transilvania, Brașov 2010.
8. **Moșin V. și coaut.** *Ghid al serviciilor de Planificare Familială*, Ed „Reclama”, Chișinău, 2001.
9. **Moșin V.** *Cuplul infertil. Baze științifice și aspecte clinice*, Chișinău, 2001.
10. **Moșin V.** *Ginecologie endocrinologică juvenilă*, Chișinău, 2003
11. **Ninescu V.** *Obstetrică și ginecologia*, Ed. Didactică și pedagogică, București 2006.
12. **Paladii Gh.** *Ginecologie endocrinologică*, Chișinău, 2004.
13. **Paladi Gh., Ștemberg M.** *Inflamațiile organelor genitale* (material didactic), 1993.
14. **Paladi Gh., Ștemberg M.** *Metode de diagnostic și tratament în ginecologie* (indicații metodice), 1994.
15. Protocol clinic național *Maladii benigne ale glandei mamare*, Chișinău, 2008.
16. Protocol clinic național *Cancerul glandei mamare*, Chișinău, 2009.
17. Protocol clinic național *Cancerul cervical*, Chișinău, 2011.
18. Protocol clinic național *Cancerul endometrial*, Chișinău, 2011.
19. Protocol clinic național *Cancerul vulvar*, Chișinău, 2011.
20. Protocol clinic național *Cancerul ovarian, cancerul trompei uterine și cancerul primar peritoneal*, Chișinău, 2011.
21. **Stratulat P., Crivceanschi L., Ciocîrlă L., Curteanu A., Carauș T.** *Managementul îngrijirii nou-născutului*, Chișinău, 2005.
22. **Stratulat P., Ețco L., Roșca P., Friptu V., Bologan I., Baltag V., Belousova T., Hodorocea S., Buzdugan T., Chitic L.** *Modul Asistență antenatală*, Chișinău, 2006.
23. **Stratulat P., Curteanu A., Cararuș T.** *Buletin de perinatologie*, Chișinău, 2008.
24. **Stratulat P., Moșin V., Bologan I., Ețco L., Corcimari V., Dîng V., Serbencu A., Plugaru A., Curteanu A., Danii R., Vrînceanu M., Sorici N., Revenco V.**, Compendiu, *Pregătirea psiho-emoțională a gravidei și membrilor familiei ei*, Chișinău, 2006.
25. **Stratulat P., Bivol G., Friptu V., Ețco L., Corcimari V., Buzdugan T., Baltag V., Comendant R., Bologan I., Hodorocea S., Șișcanu D., Zarbailov N., Curocichin G., Samailov O., Curteanu A., Carauș T., Vasilov I., Rudi M., Țurea V., Cîrstea O.** *Ghid practic în asistența antenatală*, Chișinău, 2006.
26. **Ștemberg M., Gladun E., Rotaru M., Friptu R., Moșin V., Corolcova N.** *Ginecologie neoperatorie*, Chișinău, 1996.
27. **Ștemberg M., Gladun E., Friptu V., Corolcova N.** *Obstetrică practică*, Ed. "Reclama", Chișinău, 2004.
28. **Vîrtej P.** *Ginecologie* (manual), Chișinău, 1997.
29. **Vârtej P., Vârtej I.** *Ginecologie Endocrinologică*, Ediția a III-a, revizuită și completată, Ed. ALL, Brașov, 2006.
30. **Vârtej P.** *Obstetrică fiziologică și patologică*, Ed. „ALL”, București, 1997.

CHIRURGIE CU NURSING SPECIFIC

1. **Acalovschi I.** *Anestezie clinică*. Ed. a II-a. Coliseum, Cluj-Napoca, 2005.
2. **Bedicov E., Ignatenco S.** *Chirurgie – Compendiul deprinderilor practice*, Î.I. “Angela Levința”, Chișinău, 2004.
3. **Bîtcă P.** *Chirurgie abdominală*, Chișinău, 2007.
4. **Crivceanschi L.** *Urgențe medicale*, Chișinău, 2005.
5. **Dașchevici S. Constantinescu M.** *Chirurgie. Specialități chirurgicale*, București, Editura Medicală, 2007.
6. **Geogrescu St., Lăzescu P.** *Primii pași în chirurgie*, Ed. Kolos, Iași, 2003.
7. **Golovin B., Bedicov E., Crețu E.** *Chirurgie generală – ghid pentru lucrări practi*, , Î.I. “Angela Levința”, Chișinău, 2004.
8. **Gornea F., Marin I.** *Ortopedie și traumatologie. Ediția II*, Chișinău, 2006.
9. **Gudumac E., Benea T., Golovin B., Crețu E.** *Chirurgie*, Î.S. F. E.-P. „Tipografia Centrală”, Chișinău, 2009.
10. **Gudumac E., Babuci V.** *Bolile chirurgicale ale copilului*, Chișinău, 2004.
11. Modul: *Îngrijiri paliative*. Ministerul Sănătății și Protecției Sociale al RM, CNMF, Asociația Nursing, Moldova, Chișinău, 2008.
12. **Mozes C.** *Tehnica îngrijirii bolnavului*. Editura Medicală, București, 2007.
13. **Popa Fl.** *Semiologie și practică chirurgicală elementară*, Ed. Universitară „Carol Davila”, București, 2005.
14. **Prisacari V.** *Ghid de supraveghere și control în infecțiile nosocomiale*, Ediția II. Chișinău, 2010.
15. **Spînu A.** *Chirurgie generală și semiologie chirurgicală*, Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, Chișinău, 2008.
16. *Standarde/protocoale ale deprinderilor practice*, CNMF, Chișinău, 2008.
17. **Titircă L.** *Îngrijiri speciale acordate pacienților de către asistenții medicali*, Manual pentru colegiile și școlile postliceale sanitare, Ed. a 8-a, Editura Viața Medicală, București, 2007.
18. **Ungureanu E., Stempovscaia E.** *Diagnostic nursing în practica clinică*, Chișinău, 2008.
19. **Барыкина Н.В., Зарянская В.Г.** *Сестринское дело в хирургии*. Двенадцатое издание, Издательство «Феникс», Ростов-на-Дону, 2012.
20. **Гудумак Е., Бенья Т., Головин Б., Крецу Е.** *Практическое руководство по оказанию первой медицинской помощи и уходу за хирургическими больными*, Кишинёв, 2005.

PEDIATRIE CU NURSING SPECIFIC

1. *Aprecierea și clasificarea copilului bolnav în vârstă de la 2 luni la 5 ani*, CIMC, OMS/UNICEF, Departamentul pentru Sănătatea și Dezvoltarea Copilului, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare MSRM, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, 2007.
2. USMF „N. Testemițanu”, „Evaluarea paraclinică în pediatrie”, Chișinău, 2009.
3. **Cerempei L., Cucieru E.** *Curs de lecții la pediatrie*, pag. 386, Chișinău, 2008.
4. **Cobîleanschi S., Botnariuc L. Cucieru E.** *Curs de prelegeri, Boli infecțioase*, pag. 278, Chișinău, 2010.
5. **Cucieru E., Cușnir R., Țurcan T., Badicico L.** *Tehnici de îngrijire în pediatrie*, Chișinău, 2005.

6. **Cucieru E., Cușnir R., Botnariuc L.** *Suport de curs pentru instruirea studenților din colegiile de medicină în teoria și practica îngrijirii copilului*, UNICEF-MOIDOVA, pag. 118, Chișinău, 2007.
7. **Cucieru E., Botnariuc L., Cușnir R., etc.** *Standarde/protocoale a deprinderilor practice*, pag. 480, Chișinău, 2012.
8. *Conduita Integrată a Maladiilor la Copii*, OMS, Departamentul Sănătății și Dezvoltării Copilului, 2010.
9. *Copilul nostru*, Ghid pentru părinți, Ministerul Sănătății al RM, UNICEF, 2004.
10. *Consultați mama*, CIMC, OMS/UNICEF, Departamentul pentru Sănătatea și Dezvoltarea Copilului, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare MSRM, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, 2007.
11. *Conduita sugarului mic bolnav în vârstă de la 1 săptămână până la 2 luni*, CIMC, OMS/UNICEF, Departamentul pentru Sănătatea și Dezvoltarea Copilului, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare MSRM, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, 2007.
12. *Determinați tratamentul*, CIMC, OMS/UNICEF, Departamentul pentru Sănătatea și Dezvoltarea Copilului, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare MSRM, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, 2007.
13. Protocolului clinic național *Infecțiile respiratorii virale la copii*, Chișinău, 2008.
14. Protocolului clinic național *Convulsiile neonatale*, Chișinău, 2008.
15. Protocolului clinic național *Boala diareică acută la copii*, Chișinău, 2009.
16. Protocolului clinic național *Icterul neonatal*, Chișinău, 2009.
17. Protocolului clinic național *Sepsisul neonatal*, Chișinău, 2009.
18. Protocolului clinic național *Otita medie acută la copii*, Chișinău, 2009.
19. Protocolului clinic național *Fetopatia diabetică a nou-născutului*, Ch. 2010.
20. Protocolului clinic național *Rinita alergică la copii*, Chișinău, 2011.
21. Protocolului clinic național *Varicela*, Chișinău, 2011.
22. Protocolului clinic național *Gripa la copii*, Chișinău, 2012.
23. Protocolului clinic național *Infecția meningococică la copii*, Chișinău, 2012.
24. Protocolului clinic național *Hepatita virală A la copii*, Chișinău, 2012.
25. Protocolului clinic național *Oreionul*, Chișinău, 2012.
26. Protocolului clinic național *Convulsiile febrile la copii*, Chișinău, 2013.
27. **Stratulat P.** *Ghid de îngrijire a nou-născutului și sugarului pentru medicul de familie*, Chișinău, 2000.
28. *Securitatea copilului* UNICEF, Pas cu pas, Chișinău, 2004.

ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ CU NURSING COMUNITAR

1. **Andrițchi V.** *Organizarea procesului educațional*. Ghid de formare profesională a cadrelor didactice, Editura Știința, Chișinău, 2007.
2. **Babiuc C., Dumbrava V-T.** *Medicina internă*, Centrul Editorial- Poligrafic, Chișinău, 2007.
3. **Bivol G.** *Ghid practic al medicului de familie*, Cartier, Ediția 1, noiembrie, Chișinău, 2003.
4. **Borundel C.** *Medicină internă pentru cadre medii*, Ed. BIC ALL, București, 2004
5. **Botgros I., Boian I., Gantea I.** *Concepția implementării, evaluării și dezvoltării curriculumului școlar*, Chișinău, 2002.
6. **Botnaru V.** *Medicina internă*, Breviar Modulul Cardiologie, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.

7. **Botnaru V.** *Medicina interna*, Breviar Modulul Pneumologie, Editura F. E. –P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.
8. **Botnaru V.** *Medicina interna*, Breviar Modulul Gastroenterologie/hepatologie Editura F. E. – P Tipografia Centrală, Chișinău, 2008.
9. **Butorov I., Negrean M., coaut.** *Gastroenterologie, curs de lecții, Polidanus*, Chișinău, 2007.
10. **Corcimaru I.** *Hematologie*, Chișinău, Centru Editorial-Poligrafic Medicina, 2007.
11. **Crețu C.** *Teoria curriculum-ului și conținuturile educației*, curs Editura Universității „Al.I.Cuza” Iași. 2000.
12. **Cristea S.** *Dicționar de pedagogie.* - Chișinău-București: Grupul editorial Litera Internațional, 2000.
13. **Crișan A.** *Unele aspecte ale definerii conceptului de „curriculum” în literatura de specialitate* // Revista de Pedagogie și Psihologie. - Chișinău, 1991. Nr.1.
14. **Crișan Al.** *Curriculum și dezvoltare curriculară: un posibil parcurs strategic*, Revista de pedagogie. – București, 1994. Nr.3-4.
15. **D'Hainaut L.** *Programe de învățământ și educație permanentă.* -București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981.
16. **Guțu V., Silistraru N., Platon C.** *Teoria și metodologia curriculum-ului universitar: Pedagogie universitară în dezvoltare*//coord. șt.: Univ. de Stat din Moldova. Fac. de Istorie și Psihologie. – Ch.: Centrul Ed. al USM, 2003.
17. **Guțu V., Cimpoș Gh., Babuc V.** *Proiectarea curriculumului învățământului agrar din Republica Moldova*, Chișinău, 2001.
18. **Lungu Sv.** *Geriatricie*, Editura Poligraf, Chișinău, 2004.
19. **Manea M.** *Medicina de familie – veriga primordială a reformării sistemului de sănătate*// Materialele Congresului I al Medicilor de familie din republica Moldova, Chișinău, 14 septembrie 2000.
20. **Manolache A., Negrean M.** *Managementul practicii medicale în îngrijiri geriatrice*, Asociația Acasă, Chișinău, 2012.
21. **Manolache A., Negrean M.** *Standarde/protocoale ale deprinderilor practice*, Tipogr. Prag -3 SRL, Chișinău, 2008.
22. **Medicina de familie – veriga primordială a reformării sistemului de sănătate**, *Materialele Congresului I al Medicilor de familie din republica Moldova*, Chișinău, 14 septembrie 2000, pag.2
23. **Monitorul oficial**, 1316 Hotărîre privind aprobarea *Programului național de control al tuberculozei pentru anii 2016- 2020*, decembrie, Chișinău, 2010.
24. **Niculescu R.M.** *Curriculum educațional*, Editura Pro Humanitate, București, 2000.
25. **Niculescu R.M.** *Teoria și managementul curriculum-ului*, Editura Universității Transilvania, Brașov, 2003.
26. **Panțuru S.** *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculum-ului. Aspecte de management al curriculumului.* Editura Universității Transilvania, Brașov, 2008.
27. **Planurile de învățământ**, calificarea: Asistent medical, Chișinău, 2013.
28. **Pleșa A.** *Managementul curriculum-ului*, în Managementul educațional pentru instituțiile de învățământ, București,, cap.V., 2001.
29. **Pogolșa L., Bucun N.** *Modernizarea standardelor și curricula educaționale - deschidere spre o personalitate integrată*// Materialele Conf. Șt. Intern. 22-23 oct. 2009/ coord. șt.: IȘE Chișinău.
30. **Politica Națională de Sănătate a Republicii Moldova anii 2007- 2021.**

31. **Saulea A.** *Gerontologie*, Editura Epigraf, Chișinău, 2009.
32. **Stempovscaia E.** *Standarde de îngrijiri nursing pentru asistente medicale și moașe*, Tipog. GrafemaLibris, Chișinău, 2007.
33. **Ungureanu D.** *Teoria curriculum-ului (Note de curs)*, Editura Mirton, Timișoara, 2000.
34. **Volovei V., Mocanu V., Ciocanu M.** *Sănătatea populației Republicii Moldova: aspecte medico-sociale (realizări, opinii, perspective)*, Polidanus SRL, Chișinău, 2008.
35. **Clarification of competency and capability requirements for family health nurses working in communities**, EACEA, Final Report, 10.10.2012.
36. **www.ms.gov.md**, Protocoalele Clinice Naționale.
37. **www.ms.gov.md**, Protocoalele standardizate pentru medicii de familie.